

HELSINGIN YLIOPISTON
TIEDEMUSEO LIEKKI

KOKOELMA- POLIITTINEN OHJELMA 2025

HELSINGIN YLIOPISTO

TIEDEMUSEO

LIEKKI

SISÄLTÖ

1 Johdanto	3
Mitä ovat kokoelmapolitiikka, museo ja museo-objekti?	3
Kokoelmapoliittiset ohjelmat Tiedemuseo Liekissä	5
2 Kokoelmatehtävä	6
Tiedemuseo Liekin tarkoitus	6
Tiedemuseo Liekin kokoelmatehtävä	7
Tiedemuseo Liekin toimintaa ohjaavat päätökset, lait ja asetukset	8
3 Kokoelmien saavutettavuus, vaikuttavuus ja vastuullisuus	13
4 Kokoelmat	17
Kokoelmien historiaa	17
Kokoelmat 2024	22
Kokoelmien kartuttaminen	31
5 Kokoelmien hallinta	36
Luettelointi	36
Kokoelmanhallinnan historiaa	37
Huomioita kokoelmien luettelointitilanteesta 2025	40
Kokoelmien säilytys	40
Kokoelmien käsittely, turvallisuus ja riskien arviointi	42
Poistot	46
Museo-objektien lainaaminen	49
6 Kokoelmatilat	50
7 Tiedemuseo Liekin kokoelmatoiminnan tavoitteet tulevaisuudessa	54
Kokoelmat haltuun	54
Kokoelmien ylläpito laadukkaammaksi	55
Helsingin yliopiston lähihistoria ja nykyhetken ilmiöt talteen	56
Kirjallisuutta	57

Työryhmä:

Jaana Tegelberg (päätoimittaja)
Susanna Hakkarainen
Helena Hämäläinen
Johannes Keltto
Katariina Pehkonen
Päivi Rainio
Henna Sinisalo

Taitto:

Unigrafia
Hanna Sario

Kannen kuva:

Alexander Tondeurin
veistos "Wissenschaft".
Kuva Timo Huvilinna.

1 JOHDANTO

Mitä ovat kokoelmapolitiikka, museo ja museo-objekti?

Museon kokoelmat ovat museotyön perusta ja ydin, jonka varaan muu toiminta rakentuu. Kokoelmatoiminnan tavoitteena on ylläpitää kokoelmiin kuuluvia aineistoja laadukkaasti siten, että ne säilyisivät tuleville sukupolville. Samalla on kuitenkin tärkeää, että kokoelmat ovat mahdollisimman hyvin jo tämän päivän tutkijoiden ja yleisöjen käytössä, jotta pyrkimys tiedon avoimuuteen ja laaja-alaiseen sivistämiseen täyttyisi.

Kokoelmapoliittinen ohjelma on käsikirja museokokoelmien hallintaan ja hoitoon. Sen avulla museon kokoelmatoimintaa ohjataan strategisesti ja vastuullisesti. Ohjelma toimii työkaluna kokoelmatyössä. Se ei ole luonteeltaan määräävä vaan pikemmin ohjaava ja suuntaa näyttävä. Ohjelma auttaa varmistamaan, että museon kokoelmat ovat laadukkaita, merkityksellisiä ja sopusoinnussa museon tavoitteiden kanssa. Se auttaa myös arvioimaan, mitkä kokoelmahankinnat tukevat parhaiten museon tehtävää ja yleisön tarpeita. Ohjelman avulla museo voi kohdentaa resurssejaan tehokkaasti, kun prioriteetit tallentamiselle ja säilyttämiselle on määritelty.

Näkymä Tiedemuseo Liekin pysyväään näyttelyyn "Tieteen palo", joka avautui syksyllä 2023. Kuva Inka Anttonen.

Museot alkoivat laatia Suomessa kokoelmapoliittisia ohjelmia 2000-luvun alussa, jolloin museokentällä havahduttiin yhä enemmän suunnittelemattoman tallentamisen ongelmiin. Museovirasto julkaisi 2013 Kokoelmapoliitiikan muistilistan museoille.

Kokoelmapoliittisessa ohjelmassa määritellään museon kokoelmatoiminnan puitteet, toimintaperiaatteet ja tavoitteet. Ohjelma kertoo kokoelmista ja niiden historiasta ja lisää siten niin museon oman henkilökunnan kuin yleisönkin ymmärrystä museoiden kokoelmista ja kokoelmatyöstä.

Kokoelmapoliittisen ohjelman sisältöä arvioidaan säännöllisesti, ja sitä päivitetään tarvittaessa. Ohjelma on julkisesti esillä Tiedemuseo Liekin nettisivuilla. Museon sisäiseen käyttöön pidetään yllä yksityiskohtaisempaa kokoelmaohjelman liiteosaa. Kokoelmapoliittisen ohjelman ja sen liiteosan päivittämisestä vastaa kokoelmapäällikkö.

Kansainvälisen museoneuvoston ICOMin vuoden 2022 päätöksessä museo määritellään seuraavalla tavalla (suomennos 2023):

Museo on yleishyödyllinen, pysyvä ja yhteiskuntaa palveleva instituutio. Se tutkii, kerää, säilyttää, tulkitsee ja asettaa näytteille aineellista ja aineetonta perintöä. Museot ovat yleisölle avoimia, saavutettavia ja inklusiivisia. Museot edistävät monimuotoisuutta ja kestäväää kehitystä. Ne toimivat ja viestivät eettisesti ja ammattimaisesti, yhdessä yhteisöjensä kanssa. Museot tarjoavat monipuolisia oppimisen, ilon, pohdinnan ja tiedon jakamisen kokemuksia.

Museopoliittisessa ohjelmassa Mahdollisuuksien museo vuodelta 2018 todetaan:

Museot tarjoavat elämyksiä ja tietoa, ja luovat näin mahdollisuuksia luovuudelle, sivistykselle, identiteettien rakentumiselle ja muutosten ymmärtämiselle.

Museo-objekti voi olla esimerkiksi esine tai sen osa, valokuva, kirja, taideteos, arkisto-objekti, AV-tallenne, näyte tai rakennus. Museo-objekti on aineellisen ja aineettoman kulttuurin ilmaus, ja siihen liittyy tietoa ja merkitystä. Se voi olla yksittäinen kappale tai muodostua useista osista. Museo-objekti on museon tallennuksen, tutkimuksen ja hallinnan kohde. Kokoelmat muodostuvat museo-objekteista. Museon kokoelmissa voi olla alakokoelmia, joita on nimetty esimerkiksi tietyn objektiryhmän historian mukaan.

Promootiopuvun helmassa erottuu laakeriseppeleen muotoinen koristeompelu. Puku on vuodelta 1914. Kuva Inka Anttonen.

Kokoelmapoliittiset ohjelmat Tiedemuseo Liekissä

Helsingin yliopistomuseon (vuodesta 2023 Tiedemuseo Liekki) ensimmäinen ja melko suppea kokoelmapoliittinen ohjelma eli KPO julkaistiin 2007 museon nettisivuilla. Ohjelmaan oli kirjattu museon tallennustehtävä ja kuvailtu kokoelmien historiaa ja nykytilaa. Kokoelmien hoitoa ja hallinnointia esiteltiin hyvin lyhyesti.

Yliopistomuseon uusi ja kattavampi kokoelmapoliittinen ohjelma julkaistiin 2013. Se taitettiin kuvituksen kanssa pdf-julkaisuksi museon nettisivuille. Uusia teemoja olivat esimerkiksi alan lainsäädännön ja yliopiston strategian esittely sekä yksityiskohtaisempi kokoelmatyön ja kokoelmatilojen kuvaileminen.

Vuoden 2019 kokoelmapoliittisen ohjelman päivityksessä kirjattiin kokoelmatoiminnalle konkreettisia tavoitteita tuleville vuosille. Osa tavoitteista on sittemmin saavutettu: museo sai uudet asianmukaiset kokoelmatilat Museoviraston kokoelmakeskuksesta 2020, ja opetuksessa käytetty kipsiveistoskokoelma konservoitiin 2019–2023.

Tiedemuseo Liekin kokoelmapoliittinen ohjelma haluttiin päivittää 2024 museon toiminnan ja brändin uudistamisen jälkeen. Päivityksen työprosessi eteni vaiheittain. Aluksi päätoimittaja muokkasi luku kerrallaan vuoden 2019 kokoelmapoliittista ohjelmaa uusiksi. Työryhmän jäsenet perehtyivät kuhunkin muokattuun osioon ensin itsenäisesti kommentoiden, minkä jälkeen tekstiä muokattiin yhteisissä työpajoissa. Lopuksi päätoimittaja viimeisteli tekstin. Työryhmän jäsenten omiin vastuualueisiin liittyvän asiantuntemuksen merkitys oli prosessissa suuri.

2 KOKOELMATEHTÄVÄ

Tiedemuseo Liekin tarkoitus

Tiedemuseo Liekin (aiemmin Helsingin yliopistomuseo) visiossa vuodelta 2021 todetaan:

Yliopistomuseon tarkoituksena on Helsingin yliopiston historian ja kulttuuri-perinnön vaaliminen ja välittäminen. Työskentelemme vahvistaaksemme luottamusta tieteeseen ja edistääksemme tieteen lukutaitoa. Teemme näkyväksi yliopiston aikaansaamia, yhteiskuntaa rakentavia ja vahvistavia asioita. Toimimme tasa-arvoisen oppimisen ja monipuolisen sivistyksen puolesta, ja teemme yliopistoa ja siellä tehtävää työtä tutuksi entistä useammalle.

Tallennamme ja esittelemme Helsingin yliopiston historiaa ja kulttuuri-perintöä sekä eri tieteidenalojen opetusta ja tutkimusta. Teemme näkyväksi yliopiston yhteiskunnallista merkitystä. Taustoitamme yliopistolla tehtävää tulevaisuuteen tähtäävää työtä ilmiöiden historian esittelyllä.

Työskentelemme vahvistaaksemme luottamusta tieteeseen ja edistääksemme tieteen lukutaitoa. Vastaamme disinformaation haasteeseen näyttämällä, miten tutkittua tietoa rakennetaan. Toimimme tasa-arvoisen oppimisen ja monipuolisen sivistyksen puolesta, ja teemme yliopistoa tutuksi entistä useammalle.

Tiedemuseo Liekin toiminta-ajatuksen taustalla vaikuttaa Helsingin yliopiston strategia vuosille 2021–2030: Tieteen voimalla – maailman parhaaksi. Vision pohjalta kumpuavia strategisista valintoja ovat muun muassa:

- tiede ja oppiminen kuuluvat kaikille
- avoimuus vahvistaa tiedettä ja yhteistyötä
- yliopistomme on paras paikka opiskella ja työskennellä
- yliopistomme on vastuullisuuden ja kestävyysedellävijä.

Yliopisto on strategiassaan määritellyt muun muassa seuraavia tieteen- ja koulutusalojen yhteistyöhön kannustavia teemoja: merkityksellinen elämä, terve ympäristö, inhimillinen ja oikeudenmukainen maailma, maapallon kestävä tulevaisuus sekä ajattelun ja maailmankaikkeuden mahdollisuudet.

Tiedemuseo Liekin kokoelmatehtävä

Tiedemuseo Liekki tallentaa Helsingin yliopiston historiaa ja kulttuuriperintöä sekä eri tieteenalojen opetusta ja tutkimusta. Tallennus- ja kartutustoiminnan tavoitteena on täydentää kokoelmia sellaisilla aineistoilla ja objekteilla, jollaisia kokoelmissa ei ole ennestään, mutta jotka kuuluvat museon kokoelmapoliittisessa ohjelmassa esitetyn tallennusvastuun piiriin. Museo pyrkii olemaan jatkuvasti kosketuksessa omien yhteisöjensä nykyhetkeen ja tallentamaan myös sitä.

Tutkimuksellinen ote on usein läsnä kokoelmatyössä. Esimerkkejä tästä ovat kokoelmien luettelointi, niihin liittyvien konteksti- ja taustatietojen tallentaminen sekä kokoelmaobjektien materiaalien selvittäminen työ- ja kokoelmaturvallisuuden sekä ennaltaehkäisevän konservoinnin kannalta.

Tiedemuseo Liekin kokoelmatoiminnasta vastaa kokoelmapalvelutiimi. Tiimin muodostavat kokoelmapäällikkö, kolme museoamanuenssia ja projektisuunnittelija. Lisäksi museomestarin työaika jakautuu sekä kokoelmapalvelutiimille että yleisöpalvelutiimille. Tiimiläisille on määriteltäviä omia vastuualueita, mutta jokainen tiimin jäsen myös osallistuu tarvittaessa kaikkiin kokoelmatyöhön kuuluviin tehtäviin. Kokoelmapalvelutiimi on mukana myös näyttely- ja yleisötyössä.

Tiedemuseo Liekki arvioi kokoelmatoimintaansa tilastoimalla luetteloituja ja digitoituja kokoelmaobjekteja, kokoelmiin vastaanotettuja lahjoituksia sekä kokoelmapalveluiden asiakas- ja tilausmääriä. Tietoja raportoidaan valtakunnallista Museo-tilastoa varten ja lisäksi osana Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry:n raportointia.

Opiskelijaryhmä Heidelbergin yliopistosta tutustumassa Tiedemuseo Liekin kokoelmatiloihin Museoviraston Kokoelma- ja konservointikeskuksessa. Kuva Polly Lohmann.

Tiedemuseo Liekin toimintaa ohjaavat päätökset, lait ja asetukset

Tiedemuseo Liekin asema Helsingin yliopiston organisaatiossa on muuttunut monesti vuosien mittaan. Viimeisin museon tehtäviä ja organisatorista asemaa määrittävä päätös on rehtorin päätös 1248/2018 (3.12.2018), jossa silloinen Yliopistomuseo siirrettiin Luonnontieteellisen keskusmuseon johtajan alaisuudesta yliopistopalvelujen yleishallinnon toimialalle 1.1.2019 lähtien. Päätöksessä ei otettu kantaa Yliopistomuseon tehtäviin, mutta todettiin yleisellä tasolla:

Museon uuden sijainnin tulee yliopistollisena tehtävänä olla mahdollisimman neutraali suhteessa yliopiston tiedekuntiin ja erillisiin laitoksiin sekä omata synergiaetuja suhteessa sijoitusyksikköonsä. Tämä toteutuu parhaiten yliopistopalveluiden yleishallinnossa, joka vastaa mm. yliopiston arkistotoimesta ja protokollatoiminnasta.

Rehtorin päätös lahjoitusten vastaanottamisesta Helsingin yliopistoon 151/2006 linjaa seuraavasti:

Aineisto on aina yksilöitävä tarkasti, eikä lahjoitukseen pidä hyväksyä mahdollisesti myöhemmin kohtuuttomaksi käyviä ehtoja. Lahjoituksia vastaanotettaessa on oltava tietoisia niiden aiheuttamista resurssitarpeista ja lahjoituksesta yliopistolle aiheutuvista velvoitteista.

Päätöksen liitteessä on tarkempia ohjeita esimerkiksi siitä, kuinka isoihin erityyppisiä aineistoja sisältäviin lahjoituksiin tulisi suhtautua. Liitteessä luetellaan myös lahjoitusehtoja – seuraavassa hiukan tiivistettynä:

Luovutuksen yhteydessä omistusoikeus siirtyy yliopistolle. Yliopisto saa menettellä vastaanottamansa aineiston kanssa arvioimallaan tavalla. Yliopistomuseoon tulevan lahjoituksen sisällön on liityttävä selkeästi yliopiston historiaan. Tästä periaatteesta poikkeamiseen tarvitaan erityisen pätevä syy. Yliopisto ei voi sitoutua aineiston jatkuvaan esilläoloon. – – Aineistoa sitoudutaan hoitamaan museoissa yleisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti.

Tiedemuseo Liekin toimintaa ja siten myös kokoelmien ylläpitoa ohjaavat valtakunnallisesti useat lait ja suositukset. Museolain (314/2019) mukaan museotoiminnan tarkoituksena on:

- kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen
- aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen
- aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen
- kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen
- yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.

Tiedemuseo Liekin hallinnoiman Galleria Academica -muotokuvakokoelman teoksia on esillä muun muassa yliopiston päärakennuksessa. Kuva Inka Anttonen.

Yliopistolaissa (558/2009) sanotaan:

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

EU:n komission suosituksessa ”Recommendation Rec(2005)13” jäsenmaiden hallitukset ja yliopistot veloitetaan huolehtimaan yliopistojen tieteellisten ja opetus-kokoelmien sekä muun niiden hallinnoiman kulttuuriperinnön säilymisestä.

Kansainvälisen museoneuvoston ICOMin tehtävänä on kulttuuriperinnön suojelu. Järjestö levittää tietoa sekä osallistuu museoalaan liittyvään päätöksentekoon. ICOM julkaisi Museotyön eettiset säännöt alun perin 1986, ja viimeisin päivitys sääntöihin tehtiin 2021–2022. Eettiset säännöt ovat ammatillisen museotyön perusta. Ne tarjoavat museotoiminnalle vähimmäisvaatimukset, joihin museoiden henkilökunta pyrkii kaikkialla maailmassa. Eettisissä säännöissä todetaan kokoelmista, että museot ylläpitävät kokoelmiaan yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi. Säännöissä annetaan myös toimintamalli ja ohjeistusta kokoelmien ammatilliseen ylläpitoon, saavutettavuuteen ja toiminnan lainmukaisuuteen.

Mahdollisuuksien museo – Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030 hahmottelee suomalaisen museolaitoksen kehittämisen vision vuoteen 2030 saakka. Tavoitteena on, että museot ovat aktiivisia ja näkyviä toimijoita yhteiskunnassa. Ne ovat aloitteentekijöitä ja osallistujia ajankohtaisissa keskusteluissa sekä toimivat rohkean ja avoimen vuorovaikutuksen foorumeina. Museoiden näyttelyt kiinnostavat ajankohtaisuudellaan kansainvälistäkin yleisöä. Museot toimivat yhä tiiviimmin yhdessä ihmisten ja yhteisöjen kanssa. Museoissa olevat aineistot, tieto ja osaaminen ovat avoimesti saatavilla, ja ne tukevat uusien oivallusten syntymistä ja ymmärryksen lisääntymistä. Ohjelmassa mainitaan myös yliopistot, joista todetaan:

Yliopistojen museoiden yhteistyötä tulee tiivistää yliopistojen museoiden aseman ja rahoitusperusteiden selkiyttämiseksi. Niiden toiminta yliopistojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämisessä tulee saada näkyvämmäksi. Yliopistojen museoissa on varmistettava ulkopuolisille toimijoille ja muille hallinnonaloille tarjottavien palveluiden riittävä resursointi ja oikea hinnoittelu, jotta ne eivät heikennä edellytyksiä hoitaa museon perustehtäviä. – – Yliopistoilla on hallussaan merkittäviä kansallisia museokokoelmia, joiden säilyminen tulisi ohjelman mukaan turvata lainsäädännöllä vastaavasti kuin muiden valtion omistamien tai rahoittamien museoiden kokoelmat.

Kokoelmatoiminnan kannalta on merkittävää, että kokoelmat on nostettu yhdeksi Museopoliittisen ohjelman pääteemoista:

Museoiden kokoelma- ja tietovarannot ovat monipuolisessa käytössä oleva toiminnan perusta. Museot tuovat entistä aktiivisemmin kokoelmiaan ja aineistojaan esille ja käyttöön yhteisöjen ja yhteiskunnan voimavaraksi. Keskeisin osa kokoelmia on digitalisoitu ja verkon kautta saavutettavissa. – – Museot kartuttavat kokoelmiaan ja muita aineistojaan suunnitelmallisesti, vastuullisesti ja toisiaan täydentäen. Museot tekevät kokoelmayhteistyötä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Kokoelmien ja aineistojen säilyminen on turvattu kestävällä tavalla, ja tehokkaat kokoelmaprosessit ja -työkalut tukevat kokoelmien käytettävyyttä.

Kokoelmia tallennettaessa, digitoitaessa, luetteloitaessa ja annettaessa tutkijoiden ja muiden asiakkaiden käyttöön on otettava huomioon tekijänoikeussäädökset ja EU:n tietosuojalaki.

Tekijänoikeuslaissa (404/1961+muutokset) määrätään, että valokuvaajan oikeus valokuvaan on voimassa 50 vuotta kuvan ottamisvuoden päättymisestä. Teoskynnyksen ylittävien valokuvien ja taideteosten suoja-aika on 70 vuotta tekijän kuolemasta. Teoksen tekijällä ja valokuvaajalla on teokseensa tai kuvaansa sekä moraalinen oikeus (nimi mainittava julkaistaessa) että taloudellinen oikeus (tekijänoikeuskorvaus esimerkiksi teoskuvan käytöstä).

Henkilötiedoista säädetään EU:n tietosuoja-asetuksessa (2016/679), joka tuli voimaan 25.5.2018, ja 1.1.2019 voimaan tullessa kansallisessa Tietosuojalaissa. Tietosuojalailla säädetään tietyissä kysymyksissä poikkeuksia ja täsmennyksiä EU:n tietosuoja-asetukseen, esimerkiksi sananvapauden ja henkilötietojen suojan yhteensovittamiseen. Henkilötietojen käsittelyn perusteena Tiedemuseo Liekissä on asetuksen 6 artiklan alakohta e): ”käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.” Lisäksi tietosuojalain 4 §:n alakohdan 3 mukaan henkilötietoja voi käsitellä, kun ”käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden”.

Kirjastojen, arkistojen ja museoiden KAM-juridiikkaryhmä julkaisi 2019 ohjeistuksen ”Tietosuoja KAM-sektorilla. Suositellut toimintatavat henkilötietoja sisältävien aineistojen käsittelyyn kirjastoissa, arkistoissa ja museoissa”. Ohjeistuksessa muistutetaan, että kulttuuriperinnön suoja turvataan perustuslain 20 §:ssä, jonka mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Vuonna 2018 Suomessa saatettiin voimaan Faron sopimus (Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä), jossa kulttuuriperinnön määritellään olevan ”niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojaan ja perinteitään” (2 artikla). Edelleen KAM-sektorin ohjeissa tuodaan esille erot tietosuojalaissa määriteltyjen roolien eli rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän välillä. Jos aineisto on siirtynyt kirjaston, arkiston tai museon omistukseen, organisaatio on aineistossa olevien henkilötietojen suhteen rekisterinpitäjä. Jos aineisto kuitenkin on talletettu organisaatiolle, se on henkilötietojen käsittelijä. Rekisterinpitäjällä on suurempi vastuu ja enemmän velvollisuuksia.

Tiedemuseo Liekissä henkilötietoja käsitellään muun muassa museon kokoelmien (esimerkiksi omistajat, valokuvaajat, kokoelmissa esiintyvät henkilöt), kokoelmien lahjoittajien ja lainaajien sekä kokoelmanhallintajärjestelmän käyttäjien tietojen hallinnoimiseksi. Tietosuojailmoitukset linkin takana: [tietosuoja yliopistolla](#).

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettu laki (asiakastietolaki, 703/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Tämä tarkoittaa sitä, että terveydenhuollon potilasasiakirjoja ei voida enää antaa henkilökohtaisia tiedontarpeita ja sukututkimusta varten. Aikaisemmin se oli mahdollista, kun henkilön kuolemasta oli kulunut 50 vuotta tai jos kuolemasta ei ollut tietoa, 100 vuoden kuluttua asiakirjan päiväyksestä. Potilasasiakirjoja voidaan edelleen antaa tieteellistä tutkimusta ja tilastointia varten, kun on saatu tietojen käyttötarkoitus ja tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää.

Laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) määritellään yksityisyyden suojan piiriin kuuluvien asiakirjojen salassapitoajaksi 50 vuotta henkilön kuolemasta tai jos tästä ei ole tietoa, 100 vuotta asiakirjan päiväyksestä. Tietosuoja-asetus ei toisaalta koske kuolleita henkilöitä, joten sitä soveltaen esimerkiksi kuolleiden henkilöiden valokuvien käsittely on sallittua. Tämä ei kuitenkaan koske edellä mainittuja terveydenhuollon asiakastietoja. Vaikka laki ei sitä edellytäkään, on myös hyvä tapa rajoittaa esimerkiksi sellaisten valokuvien julkaisemista, joissa on kuvattu henkilöiden yksityistä vapaa-ajan viettoa.

Lasidiaa pakataan happovapaaseen suojukuoreen. Kuva Marika Tarkiainen.

3 KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS, VAIKUTTAVUUS JA VASTUULLISUUS

Helsingin yliopiston kestävyys- ja vastuullisuusohjelman 2020–2024 tavoitteena oli auttaa sisällyttämään kestävyys ja vastuullisuus osaksi kaikkea toimintaa. Tiedemuseo Liekki yliopiston muistiorganisaationa huolehtii osaltaan siitä, että kulttuuriperintöä pidetään yllä laadukkaasti ja kestävästi.

Tiedemuseo Liekki haluaa vaikuttaa ympäröivään maailmaan parantamalla tieteen lukutaitoa ja tutkitun tiedon merkitystä kokoelmiensa ja näyttelyidensä avulla. Kokoelmia ja niihin liittyviä aihepiirejä tehdään tunnetuiksi paitsi näyttelyissä myös esimerkiksi museon nettisivuilla, blogissa, sosiaalisessa mediassa ja Finna-portaalissa.

Tiedemuseo Liekin tavoitteena on vahvistaa yhteisöllisyyttä Helsingin yliopiston sisällä tekemällä yliopiston pitkää historiaa ja kulttuuriperintöä tunnetuksi. Helsingin yliopiston kulttuuriperintö on myös osa koko Suomen kulttuurista pääomaa, sillä kansallinen kulttuurimme ja sivistyksemme on syntynyt ja kasvanut yliopiston piirissä. Tieteen kansainvälisen luonteen vuoksi yliopiston kulttuuriperintö on lisäksi osa laajempaa tieteen ja sivistyksen historiaan liittyvää perintöä.

Tiedemuseo Liekissä pyritään kehittämään kokoelmien vaikuttavuutta yhteisöjen osallistamisen kautta. Esimerkiksi 2024 aloitetun Liekin lämmössä -pilottihankkeen työpajoissa opiskelijat ovat päässeet tutustumaan yliopiston kulttuuriperintöön toiminnan kautta.

Museot tekevät toiminnastaan saavutettavampaa, kun ne ottavat huomioon asiakkaidensa ja työntekijöidensä yksilölliset tavat toimia. Hyvä saavutettavuus lisää mahdollisuuksia tehdä itse, osallistua, kokea elämyksiä, saada tietoa ja oppia uutta. Esteetömyys takaa kaikille pääsyn museon kokoelmien ääreen. Kulttuurinen moninaisuus otetaan huomioon sekä kokoelmien saavutettavuudessa esimerkiksi näyttelyiden ja verkossa esittämisen avulla, että tallennustoiminnassa. Olemassa olevia kokoelmia pyritään katsomaan myös uusista näkökulmista, ja Tiedemuseo Liekin kokoelmien kartuttamisessa otetaan huomioon erilaiset yliopiston piirissä olevat yhteisöt.

Antiikin kokoelman esine mallina Piirustussalin kurssilla. Kuva Saara Seppälä.

Tiedemuseo Liekki on edistänyt kokoelmiensa saavutettavuutta kehittämällä digitaalista kokoelmanhallintaa 1980-luvun lopulta lähtien. Kokoelmanhallintaohjelma Collecte mahdollistaa aineiston esittelyn Finna-hakupalvelussa.

Kokoelmia esitellään museon omissa näyttelyissä ja lainaamalla niitä muiden ammatillisesti hoidettujen museoiden näyttelyihin. Kokoelmaesineitä ja taideteoksia on esillä myös yliopiston kampuksilla sekä Tiedemuseo Liekkiin kuuluvan Piirustussalin tiloissa. Tiedemuseo Liekin nykyinen pysyvä näyttely Tieteen palo avautui yliopiston päärakennuksessa museon uudessa näyttelykeskuksessa 2023. Näyttelykeskuksen ensimmäinen vaihtuva näyttely oli keväällä 2024 avautunut ja tieteen merkitystä ruokahistoriassa valottanut Ruokaa kaikille. Museoon kuuluvassa Helsingin observatoriossa avattiin puolestaan tähtitieteen historiaa ja ilmiöitä esittelevä pysyvä näyttely syksyllä 2012. Myös Observatoriolla on vaihtuvia pienenäyttelyitä. Lisäksi nettisivuille on tehty verkkonäyttelyitä. Tiedemuseo Liekin näyttelypoliittinen ohjelma oli tammikuussa 2025 valmisteilla.

Tiedemuseo Liekki oli mukana 2024–2025 UNA Europa -verkoston hankkeessa, jossa yhteisten virtuaalinäyttelyjen avulla esiteltiin eurooppalaista akateemista kulttuuriperintöä ympäristö- ja vaikea historia -teemoista. Hankkeeseen osallistui myös mukana olleiden yliopistojen tohtoriopiskelijoita.

Kokoelmaesineitä museon pysyvässä näyttelyssä, humanistisia tieteitä 1800-luvulla esittelevässä osiossa. Kuva Inka Anttonen.

Tutkijat ja muut asiakkaat voivat saada käyttöönsä kokoelmiin kuuluvaa aineistoa museon tiloissa. Tiedemuseo Liekin kokoelmapalveluiden asiakkaita ovat muun muassa toimittajat, tutkijat ja opiskelijat. Museo laskuttaa valokuvapalveluista voimassa olevan hinnaston mukaisesti.

Museoiden, arkistojen ja kirjastojen yhteisen Finna-hakupalvelun kautta yleisö voi ottaa suoraan yhteyttä museoon: tilata valokuvia ja kysyä tai antaa lisätietoja aineistoista. Tiedemuseo Liekki harkitsee myös mahdollisuutta viedä aineistoja Europeana-portaaliin, joka tarjoaa digitaalisen pääsyn Euroopan kulttuuriperintöaineistoihin. Aineistojen tarjoamista yleisölle rajoittavat tekijänoikeussäädökset, tietosuojalainsäädäntö ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä.

Museo pyrkii sopimaan aineistoja vastaanottaessa, että niiden käyttöoikeudet siirtyvät museolle. Valokuvissa on huomioitava muun muassa moraaliset oikeudet, eli valokuvaajan nimi on aina kuvaa julkaistaessa mainittava, kun se on tiedossa.

Tiedemuseo Liekin kokoelmissa on jonkin verran ihmisjäännöksiä, joista suurin osa kuuluu hammaslääketieteen kokoelmaan. Vainajien osien käsittelystä ja tutkimuskäytöstä on laadittu ohje museon henkilökunnan käyttöön. Ihmisjäännösten erityisen luonteen vuoksi niitä tulee kohdella aina kunnioittavasti. ICOMin eettisten sääntöjen mukaan museoiden tulee hankkia ihmisruumiin jäännöksiä vain, jos ne voidaan säilyttää turvautusti ja kunnioittavasti, ammatillisesti pätevällä tavalla ja jäännökset alun perin omistaneen yhteisön tai etnisen tai uskonnollisen ryhmän – mikäli se on tiedossa – etua ja uskomuksia loukkaamatta. Ihmisjäännöksiä voidaan antaa tutkijoiden tutkittaviksi tietyin ehdoin.

4 KOKOELMAT

Kokoelmien historiaa

Ennen vuotta 2003 Helsingin yliopistolla oli useita pieniä museoita eri puolilla Helsinkiä. Nämä museot yhdistettiin 2003, ja uusimuotoinen museo sai nimekseen Helsingin yliopistomuseo. Yhdistetyt museot olivat:

- Helsingin yliopiston museo
- Lääketieteen historian museo
- Eläinlääketieteen historian museo
- Hammaslääketieteen museo
- Käsiyönopettajan koulutuslinjan museokokoelmat.

Jo ennen Helsingin yliopistomuseon perustamista yliopiston pienet museot ja kokoelmat olivat tehneet yhteistyötä keskenään. Vuosina 1995–2001 toimineen Helsingin yliopiston museoiden ja kokoelmien neuvottelukunnan tehtävänä oli edistää yliopiston museoiden yhteistyötä sekä suunnitella niiden tulevaisuutta. Neuvottelukunnan päämääräksi määriteltiin 1998 Luonnontieteellisen keskusmuseon rinnalle perustettava museokokonaisuus esittelemään tieteen ja tutkimuksen historiaa. Uuden museon toimintaa tukemaan perustettiin Helsingin yliopistomuseon säätiö 2000, ja syksyllä 2003 museo avattiin Arppeanum-rakennuksessa (Snellmaninkatu 3). Säätiö purettiin 2018, sillä sen merkitys oli osoittautunut odotettua pienemmäksi.

Helsingin yliopiston museo perustettiin 1978, kun yliopiston hallinnon yhteyteen perustettiin museoamanuenssin virka. Museoamanuenssi käynnisti museaalisen esineistön dokumentoinnin ja kokoamisen yliopiston hallintorakennuksen (Yliopistonkatu 4) 3. kellarikerroksen varmuusvarastoon. Tavoitteena oli saada aikaan yliopiston historiaa esittelevä näyttely. Museon hallintaan siirtyivät muun muassa Kuninkaallisen Turun akatemian perustamisasiakirja ja hopeiset rehtorin valtiakat yliopiston perustamisvuodelta 1640 sekä havainto- ja opetusvälineitä sisältävän fysiikan kabinetin arvokkain osa.

Museaalista esineistöä oli tätä ennen kartoitettu projektiluontoisesti 1974. Tuolloin yliopiston kaikkia laitoksia kehoitettiin rehtorin allekirjoittamalla kirjeellä ilmoittamaan historiallisesti arvokkaasta aineistosta, jota tarkastamaan ja luetteloimaan palkattiin taidehistorian opiskelija.

Yliopistohistoriallinen näyttely avattiin yliopiston hallintorakennuksen kellarissa 1983, ja se oli yleisölle avoinna sopimuksesta. Yleisiksi aukiolopäiviksi vakiintuivat 1990-luvulla yliopiston vuosipäivä, kansainvälinen museopäivä ja yliopiston avajaispäivä.

Helsingin yliopiston museon valokuvakokoelmat saivat alkunsa taidehistorian laitokselta, yliopiston vanhasta tiedotustoimistosta sekä tekniseltä osastolta museolle siirrettyistä kuvista. Myöhemmin kokoelmiin liitettiin sekä yliopiston sisältä siirtyneitä että yksityishenkilöiltä tai yhteisöiltä lahjoituksena saatuja kuvakokoelmia. Merkittävimmät ostot olivat Yrjö Lintusen Alma Mater -kirjaa varten 1950-luvun alussa kuvaamat valokuvat ja Veikko Somerpuron 1990- ja 2000-luvun taitteessa Yliopisto- ja Yliopistolainen-lehtiä varten ottamat kuvat. Merkittäviä lahjoituksia olivat Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan ja Eteläsuomalaisen Osakunnan valokuvakokoelmat, joiden vanhimmat kuvat ovat 1800-luvun lopulta.

Helsingin yliopiston museon vastuualueeseen kuului myös huolehtia muotokuva-kokoelmasta Galleria Academicasta ja muusta yliopiston omistamasta taiteesta.

Lääketieteen historian museo perustettiin 1937. Se toimi alkuaikoinaan kahdessa tilavassa huoneessa Helsingin yliopiston päärakennuksen ylimmässä kerroksessa. Museon kokoelmat kuitenkin tuhoutuivat jatkosodan pommituksissa 1944. Suomen Lääkäriliitto teki 1955 aloitteen museon perustamiseksi uudelleen yliopiston yhteyteen. Esineistön keruu toiminnassa olevista tai lakkautetuista läänin- ja yleisistä sairaaloista aloitettiin 1958. Esineet sijoitettiin väliaikaisesti varastoon odottamaan uusien museotilojen löytämistä.

Maaliskuussa 1961 alkunsa saaneen Amici Historiae Medicinae (myöhemmin Suomen Lääketieteen Historian Seura) tavoitteena oli edistää terveydenhuollon historian tuntemusta ja tutkimusta sekä kerätä vanhoja esineitä, kuvia ja muuta historiallisesti arvokasta aineistoa museota varten. Yhdistyksen tärkeäksi tehtäväksi 1960-luvulla muodostui myös tilojen hankkiminen lääketieteen historian museota varten. Tämä tavoite toteutuikin vuosikymmenen lopulla. Näyttelytilat löytyivät Helsingin Kirurgisen sairaalan erillsrakennuksesta Kasarminkadulta. Museoesineistöä siirrettiin uusiin tiloihin 1968, ja yleisölle Helsingin yliopiston Lääketieteen historian laitos ja museo avattiin kaksi vuotta myöhemmin. Lisäksi kokoelmia oli edelleen myös varastoituna useisiin varastotiloihin. Lääketieteen historian museo muutti Kasarminkadulta Hämeentielle 1990 ja edelleen Yliopistomuseon osaksi Arppeanum-rakennukseen 2003.

Lääketieteen historian museo ja Suomen Radiologiyhdistys keräsivät 1970 laajan kokoelman röntgenesineitä, jotka muodostivat museon Röntgen- ja säteilyturvalisuusosaston. Suunnitteilla olleen röntgenmuseon perustaminen ei kuitenkaan koskaan toteutunut.

Kemian historiallista välineistöä on lainassa Senaatti-kiinteistöjen hallinnoimassa Arppeanum-rakennuksessa, jossa 1800-luvulla toimi yliopiston kemian laboratorio. Konservattori puhdistaa pölyjä esineistä. Kuva Helena Hämäläinen.

Lääketieteen historian museon esinekokoelmat muodostuivat eri puolilla Suomea toimineiden sairaaloiden hoitovälineistä, huonekaluista ja astioista sekä yksityisten lahjoittajien luovuttamista lääketieteeseen, sairaanhoitoon ja hammaslääketieteeseen liittyvistä hoito- ja tutkimusvälineistä. Kokoelmaan kuului myös muun muassa laaja sairaanhoitajapukujen ja -merkkien kokoelma, röntgenlaitteiden kokoelma sekä mitalikokoelma. Helsingin yliopiston historiaan liittyviä lääketieteen kokoelmia ovat muun muassa Ylpön lapset -vahakuvakokoelma sekä hygienian laitoksen pienoismallikokoelma. Yksityisten lahjoittajien merkitys kokoelmien muodostumisessa oli suuri erityisesti 1970-luvulta lähtien. Kokoelmat kärsivät vuosien varrella vaurioita muun muassa huonojen säilytysolosuhteiden ja riittämättömillä resursseilla hoidettujen kokoelmamuuttojen vuoksi.

Lääketieteen historian museon valokuvakokoelma sisältää kuvia Suomen eri sairaaloista, lääkäreiden ja sairaanhoitajien henkilökuvia, potilaskuvia, 1900-luvun sotiin liittyviä kuvia sekä kuvia sairaanhoitajien kursseista, työelämästä sekä sairaanhoitajien ja lääkäreiden kongresseista. Valokuvakokoelmaan kuuluu myös runsaasti valokuva-albumeita.

Lääketieteen historian kirjastoon kuuluu sairaaloiden, hoitolaitosten sekä lääketieteellisten yhdistysten ja yritysten historiikkeja, biografioita ja lääketieteen historiaa käsitteleviä teoksia. Lisäksi kirjastossa on vanhoja lääketieteellisiä julkaisuja ja oppikirjoja, terveyskasvatuskirjallisuutta sekä kausijulkaisuja. Kirjaston kokoelmat karttuivat pääosin yksityisin lahjoituksin.

Lääketieteen historian arkistossa on muun muassa lääkäreiden sekä sairaan- ja terveydenhoitajien arkistoja, sairaaloiden arkistoaineistoja, lehtileikkeitä sekä julkaisemattomia opinnäytetöitä.

Eläinlääketieteen historian museon kokoelmat ovat suurimmaksi osaksi peräisin Suomen Kunnaneläinlääkäriliiton 50-vuotisjuhliensa kunniaksi 1973 perustamasta museosta. Kokoelmasta sittemmin vastannut Suomen Eläinlääkäriliitto luovutti museon 100-vuotisjuhlallisuuksiensa yhteydessä 1992 Eläinlääketieteelliselle korkeakoululle. Korkeakoulusta tuli puolestaan 1995 Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta, jolta museo siirtyi Helsingin yliopistomuseon osaksi 2003.

Eläinlääketieteen historian museon esinekokoelmat karttuivat pääasiassa lahjoituksina yksityisiltä henkilöiltä tai yhteisöiltä. Suurin osa kokoelmista muodostui eläinlääkäreiden työssään käyttämistä välineistä. Lisäksi kokoelmiin kuuluu jonkin verran lääkkeitä, elintarvike- ja ympäristöhygieniaan liittyviä laboratoriovälineitä ja instrumentteja, elintarvikepakkauksia, opiskeluun liittyviä aineistoja sekä valistustyössä käytettyjä opetustauluja, pienoismalleja ja palkintoja.

Eläinlääketieteen historian valokuvakokoelmat, jotka ovat pääasiassa kertyneet yksityisinä lahjoituksina, koostuvat muun muassa eläinlääkäreiden henkilökuvista, ulkomailla opiskeluun liittyvistä kuvista sekä Eläinlääketieteelliseen korkeakouluun liittyvistä kuvista. Eläinlääketieteen historian kirjastokokoelmat sisältävät muun muassa vanhoja eläinlääketieteellisiä kirjoja sekä oppikirjoja. Eläinlääketieteen arkistossa on eläinlääkäreiden henkilöarkistoja, yhdistysten arkistomateriaalia ja elintarvikehygieniään liittyvää aineistoa.

Hammaslääketieteen museo perustettiin 1979 hammaslääketieteen laitoksen muuttaessa Fabianinkadulta Ruskeasuolle. Vapaaehtoisvoimin toimineen museon ensimmäinen näyttelyhuone avattiin 1982.

Aluksi museon kokoelma karttui pääosin yliopiston hammasklinikalta peräisin olevalla esineistöllä, mutta vuosien varrella museo sai runsaasti lahjoituksia yksityisiltä hammaslääkäreiltä. Hammastarvikeliike Oy DentalDepot Ab lahjoitti 1986 Hammaslääketieteen museolle oman museokokoelmansa, jota oli kartutettu paitsi DentalDepotin välineillä myös lahjoituksin. Hammaslääkäreiden käyttämät työvälineet ja unitit eli hoitoyksiköt ovat kokoelmassa hyvin edustettuina. Yliopiston hammasklinikalta talteen otettu esineistö koostuu muun muassa opetusvälineistä, opiskelijoiden tekemistä harjoitustöistä ja panoraamaröntgenkuvaukseen käytetyn ortopantomografin kehittelyn yhteydessä syntyneistä prototyypeistä.

Tiedemuseo Liekin pysyvää näyttelyä ”Tieteen palo” rakennetaan. Museon henkilökunta on asettamassa rokotemyllyä paikalleen. Kuva Inka Anttonen.

Osa hammaslääketieteen esineistä siirrettiin 2003 Yliopistomuseon uuteen perusnäyttelyyn Arppeanum-rakennukseen. Loput jäivät vielä Ruskeasuolle sekä esille että varastoon. Lopullisesti koko hammaslääketieteen museon kokoelma siirtyi Yliopistomuseon varsinaisiin kokoelmatiloihin vasta 2021.

Hammaslääketieteen museon valokuvakokoelma koostuu lähinnä Fabianinkadulla toimineen hammasklinikan tiloissa otetuista kuvista ja DentalDepotiin liittyvistä valokuvista. Hammaslääketieteen valokuvakokoelma siirtyi Ruskeasuolta Yliopistomuseon arkistotiloihin 2012.

Käsityötieteen kokoelmaan tallennettiin Helsingin käsityökoulun (perustettu 1881, opettajatarosasto 1886) ajoilta lähtien käsityönopeettajakoulutuksen yhteydessä tehtyjä harjoitustöitä eri vuosikymmeniltä, alaan liittyviä työvälineitä ja tarvikkeita sekä lahjoituksena vuosien varrella tulleita vaatteita, asusteita ja sisustustekstiilejä. Vanhimmat tekstiilit ovat 1800-luvun alusta. Käsityötieteen kokoelmaan kuuluu myös laaja kokonaisuus äitiyspakkauksia.

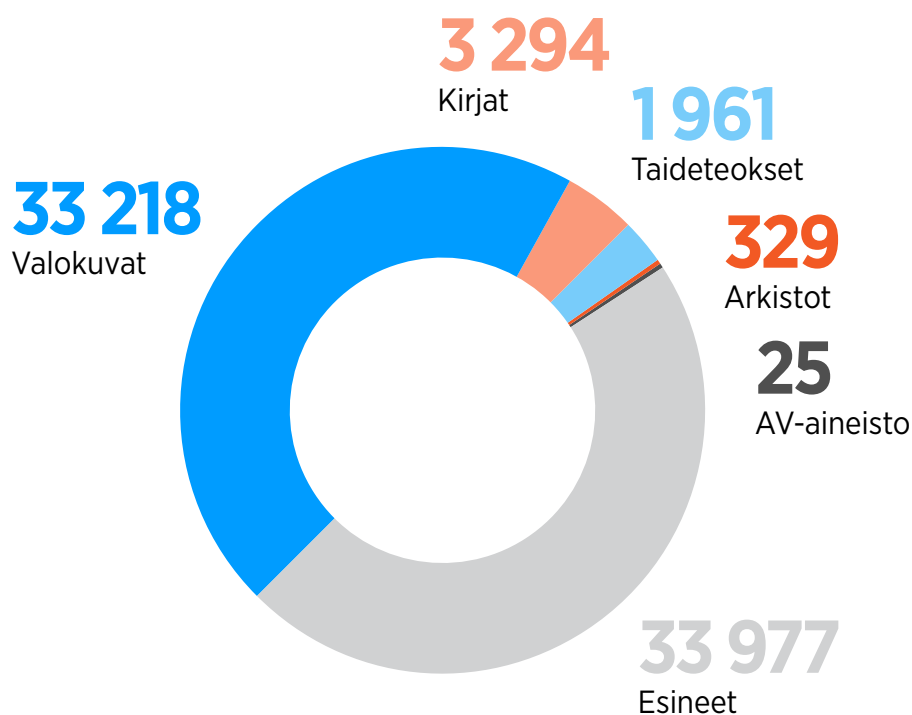
Helsingin käsityökoulun nimi muutettiin 1933 Helsingin käsityöopistoksi ja edelleen 1949 Helsingin käsityönopeettajaopistoksi. Opisto siirtyi valtion haltuun 1967. Helsingin käsityönopeettajaopisto lakkautettiin 1975, ja käsityönopeettajien koulutus siirrettiin Helsingin yliopistoon. Kun käsityötieteen laitos muutti pitkäaikaisesta sijaintipaikastaan Helsinginkadulta Siltavuorenpenkereelle 2002, kokoelmat siirrettiin Helsingin yliopiston museon hoidettaviksi. Kokoelmassa oli tuolloin jonkin verran kirjoja ja arkistoaineistoa, mutta ei juurikaan valokuvia joitakin opetuksessa käytettyjä diasarjoja lukuun ottamatta. Valokuva-aineistoa siirrettiin käsityönopeettajan koulutuksen tiloista museolle vasta 2015.

Kokoelmat 2024

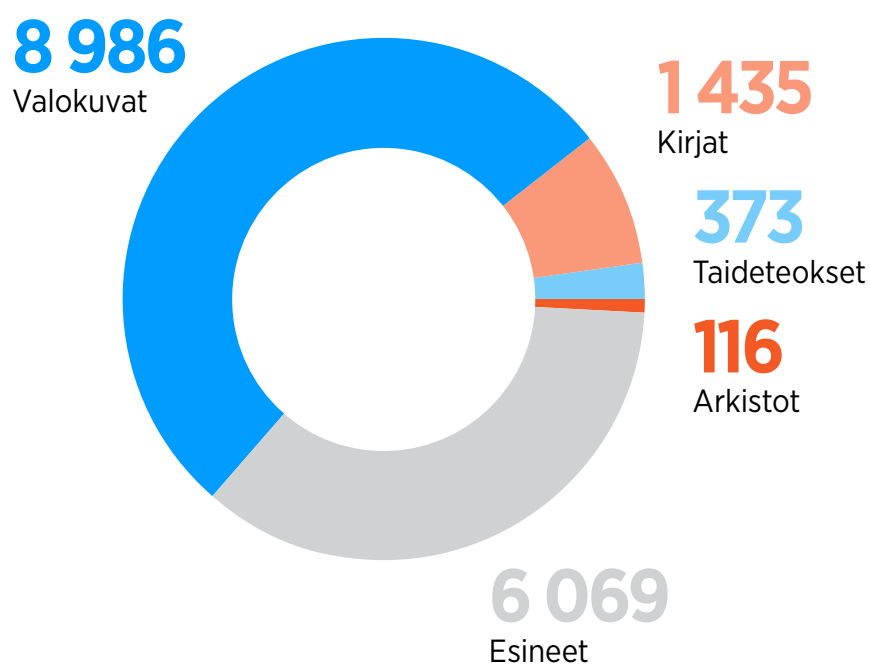
Tiedemuseo Liekin kokoelmat muodostuvat esineistä, valokuvista, taideteoksista, rakennuspiirustuksista, kirjoista, arkistoaineistosta ja audiovisuaalisesta aineistosta. Kokoelmat käsittävät yli 70 000 luetteloitua kokoelmaobjektia ja noin 550 hyllymetriä luetteloimatonta aineistoa. Kokoelmista vain hyvin pieni osa on esillä näyttelyissä tai kampuksilla.

Kaikki luetteloidut kokoelmaobjektit vuoden 2024 lopussa

Kaikki luetteloidut kokoelmaobjektit

Kaikki Finnassa julkaistut kokoelmaobjektit

Tiedemuseo Liekin alakokoelmat

(lukumäärät 2025)

Antiikin kokoelma

494

Eläinlääketieteen
historian museon
kokoelma

4 770

Hammaslääketieteen
museon kokoelma

2 538

Huonekalukokoelma

200

Käsityötieteen
kokoelma

8 418

Lääketieteen historian
museon kokoelma

6 064

Maatalousmuseon
kokoelma

429

Muotokuvakokoelma
Galleria Academica

1 190

Muu taidekokoelma

134

Observatorion
kokoelma

445

Rakennuspiirustus-
kokoelma

3 206

Sote-kokoelma

2 868

Taidehistorian
veistokuvakokoelma

134

Yliopistohistoriallinen
kokoelma

38 519

Tiedemuseo Liekin hallinnoimiin yliopiston taidekokoelmiin kuuluvat Galleria Academica -muotokuvakokoelma, taidehistorian veistokuvakokoelma sekä muun taiteen kokoelma. Suurin osa taideteoksista on esillä yliopiston kiinteistöissä. Taidekokoelma karttuu pääosin lahjoituksin. Vain pieni osa siitä on yliopiston omin ostoin hankittua, kuten rehtoreiden ja kanslereiden muotokuvat. Museo vastaa taideteosten luetteloinnista, käsittelystä, sijoittelusta kampuksille, konservoinnista ja lainaamisesta yliopiston ulkopuolisille tahoille, kuten muiden museoiden näyttelyihin.

Helsingin yliopiston muotokuvakokoelma on Suomen suurin. Se sai alkunsa kenraalikuvernööri, Kuninkaallisen Turun akatemian kansleri Per Brahen lahjoitettua muotokuvansa akatemian kirjastoon 1652. Kokoelman vanhimmat teokset tuhoutuivat tulipaloissa 1738 ja 1827. Ennen 1827 valmistuneita muotokuvia onkin kokoelmassa vain 16 kappaletta. Muotokuvakokoelman merkittävimpiä teoksia ovat Akseli Gallen-Kallan maalaus Matti Äyräpäästä ja Albert Edelfeltin maalaus Zachris Topeliuksesta.

Muotokuvakokoelman teoksista valtaosa on maalauksia, mutta kokoelmassa on myös veistoksia, piirustuksia ja valokuvateoksia. Muotokuvakokoelma karttuu tiedekuntien sisällä järjestettyjen keräysten seurauksena. Vuoden 2025 alussa muotokuvakokoelmassa oli 1 190 teosta. Museo dokumentoi kaikki uudet lahjoitukset ja hankinnat ja luetteloi ne tietokantaan. Museon työntekijät käyvät myös säännöllisesti kampuksilla tekemässä katselmuksia siltä varalta, että yliopistolle on otettu vastaan teoksia ilman, että tästä on tullut tietoa museolle.

Muotokuvien lisäksi yliopiston taidekokoelmassa on muuta taidetta. Sitä oli vuoden 2025 alussa muuta taidetta 773 teosta. Suurimmat alakokoelmat ovat Piirustussalin kokoelma, yliopiston vierashuoneiden kokoelma, Ernst ja Ines Nevanlinnan kokoelma, Anton Ravander-Rauaksen eläinveistoskokoelma sekä taidehistorian veistokuvakokoelma.

Piirustussalin kokoelmassa on piirustuksen opetuksen tueksi hankittuja teoksia. Ensimmäiset hankinnat 1800-luvun alkupuolella olivat kipsiveistoksia, litografioita ja mallikuvia. Vuonna 1842 yliopisto osti kymmenen Alexander Lauréuksen öljyvärimaalausta, joista teos St. Louis -juhla Pariisissa I on deponoitu Ateneumiin 1926. Taidehistoriallisesti merkittävä maisemamaalaus Maantie Hämeessä (Helteinen kesäpäivä) hankittiin 1860-luvulla romanttisen koulukunnan edustajalta, piirustussalin entiseltä oppilaalta Werner Holmbergiltä. Myös tämä teos on deponoitu Ateneumiin. 1800-luvun loppupuolella hankittiin töitä niin piirustuslaitoksen opettajilta kuin oppilailtakin. Piirustuksenopettaja, taiteilija Eero Järnefelt osti Piirustussalille 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä runsaasti taideteoksia, myös joiltakin ulkomaalaisilta taiteilijoilta.

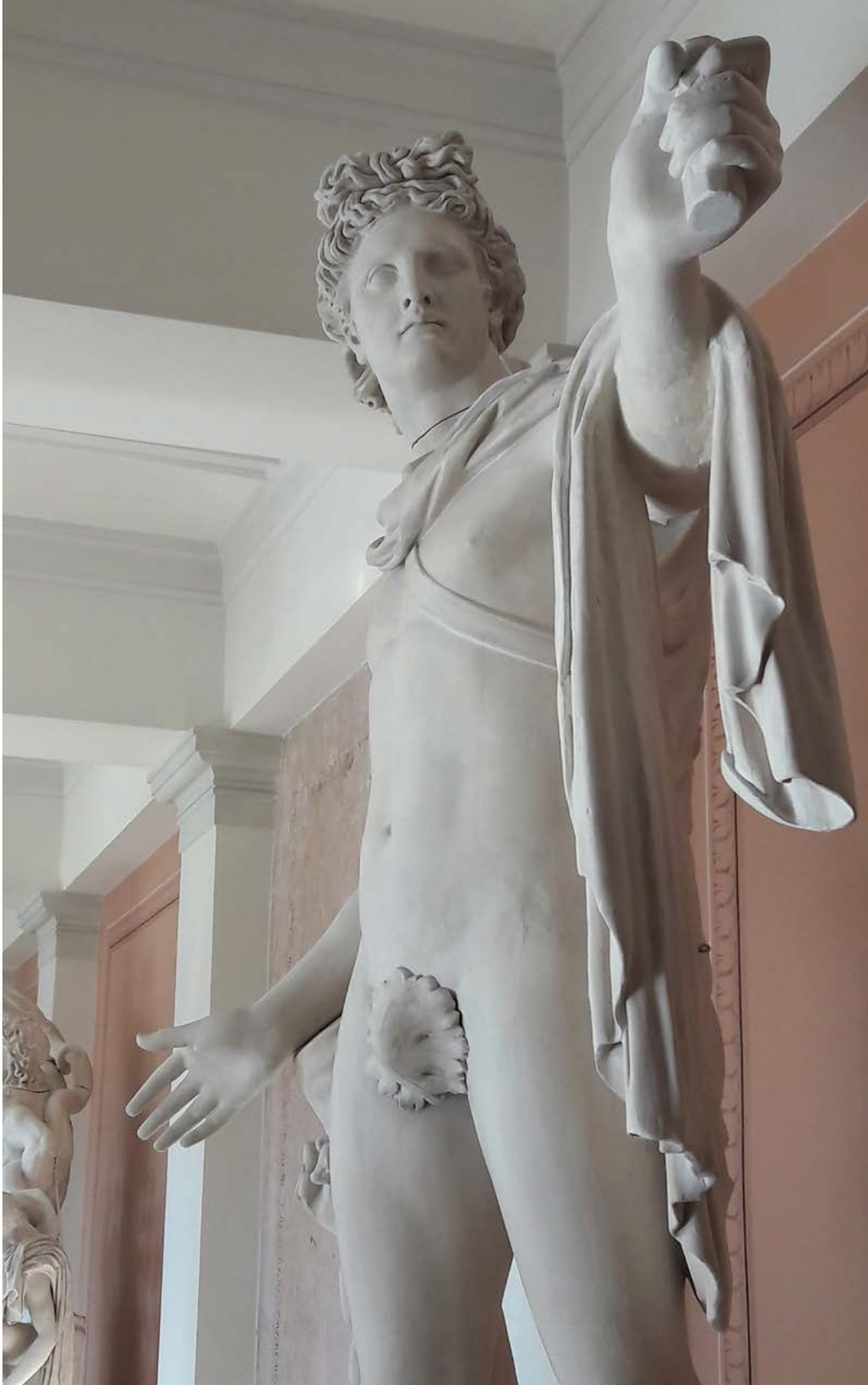
Yksittäisiä taideteoshankintoja on yliopistolle tehty muun muassa seuraavilta taiteilijoilta: Kaisu Koivisto, Santeri Tuori, Heikki Marila ja Anne-Karin Furunes. Yliopiston tiloissa on myös noin 1 000 valtion taideteostoimikunnan niihin sijoittamaa valtion omistamaa taideteosta. Taideteostoimikunta vastaa näiden teosten hoidosta, mutta Tiedemuseo Liekillä on merkittävä rooli asiantuntijana niiden valinnassa, sopimusten laatimisessa ja ripustuksissa.

Tiedemuseo Liekissä on laaja rakennuspiirustuskokoelma, jossa on alkuperäispiirustukset useimmista Helsingin yliopiston käytössä olevista ja yliopistoa varten rakennetuista vanhoista kiinteistöistä. Kokoelman vanhimmat piirustukset ovat Carl Ludvig Engelin yliopiston päärakennuksesta (1828), Observatoriosta (1830) ja ns. Vanhasta klinikasta (1829) tekemät suunnitelmat. Rakennuspiirustuskokoelma karttuu pääasiassa yliopiston tilapalveluista siirrettyillä piirustuksilla. Tammikuussa 2025 kokoelmassa oli 3 206 piirustusta yliopiston kiinteistöistä.

Taidehistorian veistokuvakokoelman eli kipsiveistoskokoelman hallinta siirtyi taidehistorian oppiaineelta Tiedemuseo Liekille 2014. Kokoelmaan kuuluu 78 antiikin ja 52 renessanssin aikaista, kolme varhaiskristillistä, yksi kotimainen ja kaksi aasialaista kipsiveistoskopiota. Kokoelmaa kartutettiin pääosin 1800-luvulla. Ajatus antiikin veistosten kipsikopioiden hankkimisesta Keisarillisen Aleksanterin yliopiston kokoelmiin heräsi klassillisen filologian apulaisen Nils Abraham Gyldeénin johdolla 1830- ja 1840-luvulla Saksan vastaavien kokoelmien innoittamana. Ensimmäiset kolme veistosta, Laokoon-ryhmä, Belvederen Apollo ja Versailles'n Artemis, hankittiin ylioppilaiden keräämin varoin 1840-luvulla. Veistokset olivat mukana Suomen ensimmäisessä taidenäyttelyssä yliopiston piirustussalissa 1845.

Veistokuvakokoelman kartuttamista jatkettiin 1869 estetiikan professori Carl Gustaf Estlanderin aloitteesta. Tämän toisen hankintavaiheen ensimmäiset hankinnat tehtiin 1871 Pariisista, Louvren taidemuseosta, yliopiston piirustuslaitoksen opettajan Adolf von Beckerin avustuksella. Kuvanveistäjä Carl Eneas Sjöstrand kokosi ja viimeisteli veistokset Suomessa, sillä ne olivat useista osista koostuvia. Veistokuvakokoelma avattiin yleisölle 1873 Keisarillisen Aleksanterin yliopiston uudessa laboratorio- ja museorakennus Arppeanumissa. Esillä oli 49 antiikin veistosten kopiota. Vastaavanlaiset kokoelmat olivat tyypillisiä eurooppalaisille yliopistoille. Taustalla oli ajatus taiteen, estetiikan ja historian ymmärtämisestä klassisen taiteen veistoskopioiden kautta. Veistoshankinnat liittyivät myös suomalaisen sivistyselämän ja opetuksen kehittämiseen. Viimeisin osto kokoelmaan oli muusta kokoelmasta poikkeava teos eli kopio Huittisten hirvenpäästä. Se hankittiin 1912. Kokoelmaan kuuluu kaikkiaan 134 teosta.

Museo sai konservoitua suurimman osan veistokuvakokoelmasta päärakennuksen peruskorjauksen yhteydessä 2019–2023 yliopiston myöntämällä erillisrahoituksella. Kokoelma sijoitettiin päärakennuksen käytäville ja auloihin korjauksen valmistuttua. Osa kokoelmasta on sijoitettu taidehistorian oppiaineen yhteyteen Topelia-rakennukseen ja myös eräisiin muihin keskustakampuksen kiinteistöihin. Osa veistoksista on museon kokoelmatiloissa.

Taidehistorian veistokuvakokoelmaa yliopiston päärakennuksen vanhan puolen käytävällä.
Kuva Anna Luhtala.

Yliopistohistorialliseen kokoelmaan kuuluu yliopiston ja eri tieteenalojen historiaan liittyvää aineistoa, kuten tutkimuslaitteita, juhlaperinteeseen, opiskelijaelämään ja hallinnon historiaan liittyvää esineistöä, huonekaluja, valokuvia ja kirjoja. Havainto-opetuksessa tai tutkimuksessa käytettyjä laitteita ja välineitä on siirretty museon kokoelmiin muun muassa fysiikan, kemian, fysiologian, geologian ja tähtitieteen oppiaineista. Kokoelman pohjan muodostavat entisen Helsingin yliopiston museon kokoelmat. Kokoelma karttuu edelleen sekä siirtoina yliopiston sisältä että lahjoituksina yliopiston ulkopuolelta. Yliopistohistoriallisessa kokoelmassa painottuvat luonnontieteet, sillä esimerkiksi humanististen tieteiden ja teologian opetukseen ja tutkimukseen liittyvä aineisto on luonteeltaan hyvin kirjallista ja sijaitsee pääosin arkistoissa ja kirjastoissa.

Yliopistohistoriallisessa käsikirjastossa on sekä Helsingin yliopiston että muiden koti- ja ulkomaisten yliopistojen historiaan, tieteen historiaan, oppihistoriaan, ylioppilaselämään, taiteeseen ja arkkitehtuuriin liittyvää sekä museologista kirjallisuutta. Kirjasto on karttunut pääosin lahjoituksin eli sattumanvaraisesti, joten valikoima ei ole kattava.

Yliopistohistoriallinen valokuvakokoelma sisältää henkilö- ja kiinteistökuvia sekä opetukseen, tutkimukseen, ylioppilaselämään, opiskeluun ja juhlaperinteeseen liittyviä kuvia. Kokoelma on karttunut lahjoituksin, ostoin ja yliopiston sisäisin siirroin. Museo pyrkii myös dokumentoimaan valokuvaamalla yliopiston kiinteistöjä ja yliopistoon liittyviä tapahtumia. Yliopistohistoriallisen kokoelman laajuus oli vuoden 2025 alussa 38 519 kokoelmaobjektia.

Antiikin kokoelma on syntynyt useiden yksityisten lahjoitusten tuloksena, ja siihen kuuluvat suoraan Tiedemuseo Liekille tulleiden lahjoitusten lisäksi myös klassillisen filologian oppiaineen kokoelma sekä taidehistorian oppiaineen aiemmin hallinnoima Christoffer H. Ericssonin kokoelma. Antiikin kokoelma sisältää muun muassa astioita, koruja ja lamppeja muinaisen Kreikan ja Rooman ajoilta. Esineitä oli kokoelmanhallintajärjestelmässä vuoden 2025 alussa 494. Osa kokoelmasta on esillä Metsätalossa, sillä tiloissa järjestetään antiikin kielten ja kulttuurien opetusta, jonka havaintoaineistona kokoelmaa on käytetty.

Tiedemuseo Liekin kokoelmissa on yliopiston historiallisten kiinteistöjen alkuperäiskalustukseen kuuluvia huonekaluja, jotka on kokoelmanhallintajärjestelmässä koottu huonekalukokoelmaksi. Mahdollisimman monia rakennusten alkuperäiseen sisustukseen kuuluvia huonekaluja pyritään pitämään käytössä. Museo on mukana päätettäessä tällaisten arvohuonekalujen kunnostuksesta tai niiden uudelleen sijoituksesta. Jos sopivaa paikkaa niille ei löydy, museo voi tapauskohtaisen harkinnan mukaan ottaa huonekaluja hallintaansa kokoelmatiloihin. Huonekalukokoelmaan kuului vuoden 2025 alussa 200 huonekalua.

Käsityötieteen kokoelma karttuu edelleen pääosin yksityisin lahjoituksin. Tiedemuseo Liekki ottaa vastaan kokoelmaan vain sellaisia aineistoja, joilla on yhteys käsityön-opettajakoulutukseen tai yliopiston käsityötieteen oppiaineeseen. Yhteistyö museon ja kokoelmat hyvin tuntevien käsityötieteen asiantuntijoiden kanssa oli aiemmin tiivistä, ja kokoelmaa käytettiin opetuksessa ja tutkimuksessa. Vuoden 2025 alussa kokoelmassa oli 8 418 objektia.

Naisen kesähattu 1950–60-luvulta. Hattu kuuluu käsityötieteen kokoelmaan.
Kuva Helena Hämäläinen.

Observatorion kokoelma siirtyi Helsingin yliopistomuseon hallintaan 2010 tähtitieteen laitokselta, kun laitos lopetettiin ja liitettiin fysiikan laitoksen yhteyteen Kumpulan kampukselle osaksi geofysiikan ja tähtitieteen osastoa. Helsingin observatorio rakennettiin vuosina 1831–1834. Rakennuksen suunnittelivat arkkitehti Carl Ludvig Engel ja tähtitieteen professori Friedrich Wilhelm August Argelander. Rakennukseen avattiin peruskorjauksen jälkeen 2012 Helsingin yliopistomuseon tähtitieteen yleisökeskus. Observatorion Meridiaanialissa suuret tähtitieteelliset havaintolaitteet ovat yhä alkuperäisillä paikoillaan, ja vanhoja tutkimuslaitteita on esillä vitriineissä. Observatorion kokoelma sisältää tähtitieteen tutkimus- ja havaintolaitteita, joista vanhimmat ovat 1700-luvulta. Kokoelman laajuus oli vuoden 2025 alussa 455 kokoelmaobjektia.

Maatalousmuseo siirtyi Helsingin yliopistomuseon alaisuuteen 2012. Museon historia alkoi 1900-luvun alussa, jolloin maanviljelysopin professoriksi nimitetty Gösta Grotenfelt alkoi kerätä maatalouteen liittyvää museoesineistöä ensin Mustialan maatalousoppilaitoksen tiloihin ja sittemmin Tikkurilaan Valtion Maanviljelystaloudelliselle koelaitokselle. Kokoelmat siirtyivät Helsingin yliopiston haltuun 1938, jolloin Maatalousmuseolle valmistui Viikkiin Jussi Paatelan suunnittelema kaksikerroksinen rakennus. Museonäyttely avattiin yleisölle 1946. Näyttelyn keskeisen sisällön muodosti kansallisesti ja yliopistohistoriallisesti arvokas esikoneellisen ajan maatalousvälineiden kokoelma, jonka esittelyyn rakennus suunniteltiin. Museon kokoelmassa oli noin 4 000 maatalouteen liittyvää esinettä.

Maatalousmuseon näyttely Viikissä suljettiin yleisöltä 2012, sillä Yliopistomuseo ei saanut resursseja sen toiminnan ylläpitämiseen. Vuonna 2011 määräaikainen projektityöntekijä inventoi museon yläkerroksen näyttelyssä olevan esineistön valokuvaamalla. Yläkerran esineistö kattoi noin 20 % kokoelmasta. Asiantuntija-apua antoi Maatalousmuseon eläkkeelle jäänyt museonhoitaja, jota projektityöntekijä haastatteli. Litteroidut haastattelumateriaalit otettiin talteen Yliopistomuseoon. Näyttelyn alemman kerroksen koneellisen ajan esineistöä tai useissa eri varastoissa ollutta esineistöä ei ehditty tämän suhteellisen lyhytaikaisen inventointiprojektin yhteydessä käydä läpi.

Maatalousmuseon kokoelmaa ei luetteloitu Yliopistomuseon kokoelmiin, sillä museon tulevaisuutta 2011 pohtinut työryhmä oli suosittanut kokoelman siirtoa pois yliopiston omistuksesta. Poikkeuksena oli Anton Ravander-Rauaksen eläinmuotokuvien kokoelma, josta osa konservoitiin 2013–2016 Yliopistomuseon rahoituksella. Eläinveistokset siirrettiin Yliopistomuseon kokoelmatiloihin 2014 ja liitettiin osaksi taidekokoelmaa 2018.

Joulukuussa 2015 Maatalousmuseon rakennuksessa tapahtui kaksi viemäriputken vuotoa, joiden seurauksena sekä rakennus että kokoelmat kärsivät vakavista kosteus- ja mikrobivaurioista. Vakuutuskorvausten avulla ydinosa museorakennuksessa olleesta kokoelmasta, noin 1 500 esinettä, saatiin pelastettua ja puhdistettua 2016 aikana, ja Suomen Maatalousmuseo Sarka otti sen lahjoituksena vastaan. Esineiden lisäksi Saralle luovutetussa kokoelmassa oli myös valokuvia ja arkistoinaistoa.

Aineisto siirtyi Sarkaan 2018. Jonkin verran esineitä ja valokuvia jäi myös Yliopistomuseon kokoelmiin. Noin 1 000 esinettä poistettiin huonon kunnon, homeen vaikean puhdistettavuuden tai vähäisten kontekstietojen vuoksi tai siksi, että samaa esine-tyyppiä oli paljon. Kokoelmaan kuuluvia esineitä, joita Maatalousmuseon rakennuksessa olevan kokoelman pelastus- ja puhdistusoperaatio ei koskenut, jäi edelleen muihin tiloihin Viikin kampuksella noin 500 kappaletta. Nämä esineet seulottiin, niistä suuri määrä poistettiin, loput puhdistettiin ja siirrettiin edelleen Sarkaan 2019–2020. Maatalousmuseon kokoelmaan kuului vuoden 2025 alussa 429 kokoelmaobjektia.

Lääketieteen historian museon, Eläinlääketieteen historian museon ja Hammaslääketieteen museon kokoelmia ei ole kartutettu sen jälkeen, kun Helsingin yliopistomuseo perustettiin 2003. Kokoelmien nimiä käytetäänkin kuvaamaan kartuntaa ennen museoiden yhdistämistä. Lääketieteen historian museon kokoelmassa on 6 064, Eläinlääketieteen historian museon kokoelmassa 4 770 ja Hammaslääketieteen museon kokoelmassa 2 538 objektia.

Hammaslääketieteen opiskelijoita Siltasaaren hammasklinikalla 1920-luvulla. Kuva Veikko Valkama.

Koska Tiedemuseo Liekin kokoelmiin kuitenkin tallennettu runsaasti esineitä, valokuvia, kirjallisuutta ja arkistoaineistoa, joka on luonteeltaan samantyyppistä kuin edellä mainittujen lääketieteellisten museoiden kokoelmat, päätettiin 2017 perustaa sote-kokoelma kattamaan vuoden 2003 jälkeistä kartuntaa. Osa sote-kokoelman aineistoista on saatu siirtoina yliopiston tiedekunnista ja laitoksilta, mutta suuri osa on tullut Tiedemuseo Liekille lahjoituksina yksityishenkilöiltä, sairaaloista tai muista museoista. Suurempia kokonaisuuksia ovat esimerkiksi 2005 Yliopistomuseolle lahjoitettu Lapinlahden sairaalan esinekokoelma, 2011 lahjoitettu lääketieteen ja kirurgian tohtorille Karolina Eskelinille (1867–1936) kuulunut valokuva- ja arkistoaineisto, 2016 lahjoitettu Lastenlinnan erityismuseon esine- ja valokuvakokoelma sekä 2020 kokoelmiin liitetty, 153 valokuvaa ja 137 esinettä käsittävä Silmäklinikan aineisto. Sote-kokoelmassa oli kokoelmanhallintajärjestelmässä vuoden 2025 alussa 2 868 kokoelmaobjektia.

Kokoelmien kartuttaminen

Tiedemuseo Liekin kokoelmia kartutetaan aineistolla, jolla on yhteys erityisesti Helsingin yliopistossa tehtävään tutkimukseen, opetukseen, opiskeluun, opiskelijaelämään, yliopistossa toimineisiin henkilöihin tai yliopiston kiinteistöihin. Tiedemuseo Liekkiin tulevan lahjoituksen sisällön on liityttävä selkeästi yliopiston historiaan, ja tästä periaatteesta poikkeamiseen tarvitaan erityisen pätevä syy. Lääketieteen, eläinlääketieteen, hammaslääketieteen ja käsityötieteen kokoelmia sekä taidekokoelmaa voidaan poikkeustapauksissa ja erityisen harkinnan jälkeen kartuttaa myös aineistolla, jolla ei ole suoraa yhteyttä Helsingin yliopistoon. Tällainen aineisto voi täydentää olemassa olevia kokoelmia. Samoin museo voi poikkeustapauksissa tallentaa myös muihin korkeakouluihin ja yliopistoihin sekä yleisesti tieteen historiaan liittyvää aineistoa, jos sen katsotaan olevan merkittävää, vastaavaa aineistoa ei ole todennäköisesti tallennettu muualle ja se on vaarassa tuhoutua.

Tiedemuseo Liekki voi tallentaa HUSin klinikoiden vanhempia museaalisia aineistoja eli aineistoja, joiden arvioidaan olevan ajalta ennen Helsingin yliopistollisen keskussairaala HYKSin perustamista 1.3.1958. Tätä ennen klinikat toimivat yliopiston osana, ja vanhempien aineistojen on tulkittu kuuluvan yliopiston piiriin. Tämän tulkinnan on yliopiston juristi vahvistanut 2019. Vuodesta 2018 lähtien HUSin piirissä on toiminut museotoimikunta, joka inventoi ja hoitaa HUSin vanhoja aineistoja. Tiedemuseo Liekki tekee yhteistyötä HUS museotoimikunnan kanssa aineistojen tallentamisessa. Tämä yhteistyö tarkoittaa esimerkiksi sitä, että myös vuotta 1958 uudempia HUSin aineistoja voidaan tietyissä tilanteissa ottaa Tiedemuseo Liekin kokoelmiin.

Tiedemuseo Liekki on mukana ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelma-yhteistyöverkosto TAKO ry:n toiminnassa. Tiedemuseo Liekin tallennusvastuulla ovat tutkimus, opetus ja opiskelijaelämä Helsingin yliopistossa. Museo on osallistunut poolien 6 (Taide, oppi ja kokemus) ja 2 (Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä) toimintaan.

Tiedemuseo Liekille tarjottu aineisto, joka ei ole museon tallennusvastuun mukaista, pyritään ohjaamaan ensisijaisesti muihin museoihin, arkistoihin tai kirjastoihin. Esimerkiksi yliopistoon liittyviä arkistoaineistoja voidaan neuvoa tarjoamaan yliopiston kirjaamo- ja arkistopalveluihin, kirjoja Kansalliskirjastoon tai Helsingin yliopiston kirjastoon ja tekstiilejä, jotka eivät liity käsityönopettajakoulutukseen tai käsityötieteen oppiaineeseen, Suomen käsityön museoon.

Päätöksen aineiston vastaanottamisesta tekee pääsääntöisesti kokoelmapäällikkö kokoelmatiimin valmistelun pohjalta. Erityisen suurista ja merkittävistä lahjoituksista lopullisen päätöksen tekee museonjohtaja tai yliopiston rehtori, sillä suurten lahjoitusten vastaanotto edellyttää aina myös resursseja niiden hoitoon. Ennen päätöstä kokoelmatiimi tutustuu aineistoon tutkimalla sitä konkreettisesti tai aineiston tarjoajalta saatujen valokuvien ja tietojen perusteella. Aineistosta arvioidaan muun muassa sen merkitystä, kuntoa ja kontekstitietojen riittävyyttä. Tarvittaessa pyydetään mielipidettä ulkopuolisilta asiantuntijoilta, esimerkiksi aihetta tuntevalta tutkijalta tai kollegoilta muista museoista.

Tiedemuseo Liekin kokoelmat karttuvat useimmiten sisäisin siirtein yliopiston kampuksilta tai lahjoituksin yliopiston ulkopuolelta. Kampuksilla on edelleen sellaista aineistoa, jota museon edustajat eivät ole inventoineet. Joukossa on todennäköisesti sekä museon kokoelmiin sopivaa materiaalia että sellaista, jota ei ole mielekästä tallentaa. Kampuksilla toimivien yksiköiden muuttojen yhteydessä museo pyrkii huolehtimaan siitä, että arvokkaaksi arvioitu aineisto pysyy joko tallessa kampuksilla tai tarvittaessa liitetään museon kokoelmiin.

Vaikka valtaosa valokuvista saadaan kokoelmiin lahjoituksina tai siirtoina, kuvamateriaalia voidaan tallentaa myös niin, että alkuperäismateriaalia lainataan yliopiston piiristä tai yksityishenkilöiltä digitoitavaksi. Tällöin kuvien käyttöoikeuksista sovitaan lainaavan tahon kanssa kirjallisesti. Kirjoja myös ostetaan, mutta valokuvia ja etenkin esineitä harvoin.

Tiedemuseo Liekki ei ota vastaan deponointeja eli talletuksia kuin poikkeustapauksissa. Deponoidun aineiston ylläpidosta laaditaan selkeä sopimus, jossa otetaan kantaa esimerkiksi siihen, kuinka mahdollinen konservointi kustannetaan.

Helsingin yliopiston taidekokoelma karttuu pääasiassa lahjoituksin. Nopeimmin laajeneva kokoelma, muotokuvakokoelma Galleria Academica, karttuu 5–12 teoksen vuosivauhtia tiedekuntien sisällä järjestettyjen muotokuvakeräysten tuloksena. Muuta taidetta yliopisto hankkii harvakseltaan. Tiedemuseo Liekin edustajat ovat mukana vararehtorin vetämässä taidetyöryhmässä, joka tekee päätöksiä taiteen hankinnasta ja sijoituksista. Vuonna 2024 oli vireillä esitys erityisestä vuosittaisesta taidehankintamäärärahasta.

Museo tallentaa mahdollisuuksien mukaan toimialaansa liittyvää kirjallisuutta. Kirjastoa kartutetaan pääosin lahjoituksin, mutta jonkin verran myös ostamalla. Audiovisuaalista aineistoa kartutetaan harkinnanvaraisesti. Museo ei pysty pitämään yllä sellaista laitekantaa, jota ei-digitaalisen äänite- ja nauhoitearkiston asiallinen hoito edellyttäisi.

Aineiston lahjoitus dokumentoidaan lahjakirjalla. Lahjakirjassa aineiston omistusoikeus siirtyy Helsingin yliopistolle ja hallintaoikeus Tiedemuseo Liekille. Lahjakirjan voi laatia kokoelmapäällikkö tai lahjoittaja itse. Jos museon kokoelmiin siirtyy aineistoa testamenttilahjoituksena, on oltava tarkkana testamentin ehdoista, sillä niitä on testamentin vastaanottajan aina noudatettava. Jos ehdot ovat vaikeasti noudatettavia (esimerkiksi taideteoksen sijoittaminen tiettyyn kiinteistöön), testamentista voi myös kieltäytyä. Ennen kuin lahjoitus otetaan vastaan, museo varmistaa, että lahjoittajalla on oikeus siirtää sen omistusoikeus. Esimerkiksi kuolinpesien kohdalla pyydetään kopio perukirjasta ja tieto siitä, kuka on kuolinpesän valtuutettu hoitaja.

Yliopiston piiristä tulleen materiaalin omistaja on aina Helsingin yliopisto, joten juridisesti katsottuna sen liittämistä museon kokoelmin ei tarvitse laatia lahjoituskirjaa. Kokoelmien hallinnointia kuitenkin helpottaa, jos kaikista museon aineistoista on jokin luovutusasiakirjana pidettävä dokumentti. Sellaiseksi käy myös sähköpostiviesti, jos siitä ilmenee, kuka on luovuttaja ja onko luovuttavalla taholla oikeus luovuttaa aineisto museon hallintaan.

Tulevaisuudessa tulee kiinnittää huomiota:

- Nykypäivän, lähihistorian ja aineettoman kulttuuriperinnön tallentamiseen. Esimerkiksi esinekokoelmassa 1940- ja 1950-lukua uudempi aineisto ja valokuvakokoelmassa 1950-lukua uudempi aineisto on aliedustettuna.
- Opiskelun, opiskelijaelämän ja opiskelijajärjestöjen historian ja nykypäivän tallentamiseen.
- Museossa huonommin edustettujen tutkimusalueiden, kuten humanististen tieteiden ja teologian historian tallentamiseen.
- Lääketieteelliseen, hammaslääketieteelliseen ja eläinlääketieteelliseen korkeakoulutukseen, opetukseen ja tutkimukseen liittyvän aineiston tallentamiseen. Tällä hetkellä kokoelmat painottuvat kokoelmahistoriallisista syistä enemmän ammatin harjoittamiseen.

Tiedemuseo Liekki ei pääsääntöisesti kartuta:

- Luonnontieteellisen keskusmuseon tallennusvastuulle kuuluvia aineistoja, kuten eläin-, kasvi- tai geologisia näytteitä.
- Sellaista maatalousesineistöä, joka ei liity yliopiston tutkimukseen tai opetukseen. Maataloushistoriaan liittyvät esineet ohjataan pääsääntöisesti Maatalousmuseo Sarkaan.
- Museon kokoelmissa ennestään hyvin edustettuja aineistoja. Tällaisia voidaan kuitenkin poikkeustapauksessa ottaa vastaan käyttökokoelmaan näyttelyissä ja työpajoissa käytettäväksi.
- Huonokuntoista aineistoa, paitsi poikkeustapauksessa, jos sen arvo tieteen tai kulttuurihistorian kannalta on erityisen merkittävä.
- Henkilökunnalle tai muille kokoelmille vaarallisia aineistoja. Tarjottujen aineistojen riskit arvioidaan ja mikäli ne todetaan liian suuriksi, aineistoja ei oteta vastaan.
- Aineistoa, jonka alkuperä- ja kontekstitiedot ovat hyvin puutteelliset, eikä niitä todennäköisesti pystytä koskaan selvittämään.
- Aineistoa, jonka omistus on epäselvä. Mikäli tällaista aineistoa, kuten kampuksilla esillä olevaa taidetta, kuitenkin liitetään kokoelmaan, selvitetään sen omistussuhde. Jos omistajuus jää epäselväksi, se merkitään selkeästi näkyville kokoelmanhallintajärjestelmään.
- Hallinnollista arkistoaineistoa. Tarjottu arkistoaineisto ohjataan yliopiston kirjaamo- ja arkistopalveluille. Museo voi ottaa vastaan kokoelmia täydentäviä arkistoja ja sellaista aineistoa, jota yliopiston arkisto ei tallenna, mutta jolla on merkitystä yliopiston ja tieteen historian kannalta.
- Ihmisjäännöksiä. Tapauskohtaisesti voidaan harkita esimerkiksi hammasnäytteiden tai muiden vastaavien kokoelmaa täydentävien ihmisjäännöksiä tallentamista.

5 KOKOELMIEN HALLINTA

Luettelointi

Museokokoelmaan liitettävän aineiston luetteloinnissa noudatetaan yleisesti hyväksyttyjä museoalan periaatteita. ICOMin ohjeiden mukaan dokumentaatioon eli luettelointiin tulisi sisältyä esineen täysi identifiointi ja kuvaus sekä tiedot esineen alkuperästä, kunnosta, käsittelystä ja nykyisestä olinpaikasta. Tämä tieto on säilytettävä turvallisesti, ja sen täytyy olla löydettävissä hakujärjestelmällä, jonka avulla museon henkilökunta ja muut asianmukaisesti valtuutetut henkilöt pääsevät siihen käsiksi.

Tiedemuseo Liekkiin vastaanotettavista lahjoituksista tehdään lahjoituskirja, jossa lahjoitettava aineisto on yksilöity. Lahjoituskirja ja muut mahdolliset lahjoitukseen liittyvät asiakirjat tallennetaan pysyvästi museon arkistoon joko digitaalisesti, paperisena tai molempina. Lahjoitettu aineisto liitetään mahdollisimman pian kokoelmiin luomalla sille kokoelmanhallintajärjestelmään uusi hankintaerä, jossa kuvaillaan aineiston sisältö ja joko arvioidaan tai pienemmän aineiston tapauksessa ilmoitetaan tarkasti eri aineistotyyppisiin kuuluvien objektien määrä. Vastaanotettua aineistoa ei yleensä ole mahdollista luetteloida heti, ja siksi on tärkeää, että hankintaerälomakkeeseen kirjataan mahdollisimman paljon tietoa aineistosta. Tämä on tärkeää myös kokoelmatyön tilastoinnin näkökulmasta.

Vakinainen henkilökunta ehtii edistämään luettelointia jonkin verran muiden työtehtävien ohessa. Silloin tällöin museolla on ollut mahdollisuus ottaa harjoittelijoita tekemään kokoelmatyötä, kuten luettelointia. Kokoelmia on saatu otettua paremmin haltuun myös projektiluontoisesti, esimerkiksi kokoelmamuuuttojen yhteydessä.

Vuodesta 2023 lähtien Tiedemuseo Liekin kokoelmien hallintaan käytetty ohjelma on ollut Collecte, jonka toimittaja on Userix Oy. Tiedemuseo Liekki kuuluu Akseli-konsortioon, jossa on mukana useita museoita ja arkistoja. Konsortion yhteisen Collecte-tietokannan ylläpito ja varmuuskopiointi on osin Työväen museo Werstaan, osin Userix Oy:n vastuulla. Julkiseksi määritellyt kokoelmatiedot ohjautuvat Collecten kautta verkkoon suomalaisten museoiden, kirjastojen ja arkistojen yhteiseen Finna-hakupalveluun.

Kokoelmanhallinnan historiaa

Joukko yliopiston pieniä museoita yhdistettiin Helsingin yliopistomuseoksi 2003. Ennen yhdistämistä näiden museoiden luetteloinnin tavat ja tasot olivat hyvin vaihtelevia. Osassa museoista luettelointi oli ollut ammattimaisempaa, ja sitä oli tehty sähköisiin tietokantoihin. Toisissa oli ollut käytössä vain manuaalisia diaarikirjoja tai kortistoja. Jokaisessa pienessä museossa oli omat luettelonumerointikäytäntönsä.

Vuodesta 2003 lähtien Helsingin yliopistomuseon eri alakokoelmien – entisten erillisten museoiden – kokoelmia luettelointiin melko yhtenäisesti kulloinkin käytössä olevan kokoelmanhallintajärjestelmän avulla. Kaikki digitaalisesti luetteloidut kokoelmatiedot siirrettiin Sipi-järjestelmään 2008, Akseliin 2010–2012 ja edelleen Collecteen 2023. Kaikkiin järjestelmästä toiseen tehtyihin konversioihin sisältyi paljon etukäteissuunnittelua ja muokkaustyötä, ja kaiken tehdyn työn jälkeenkin aineistotiedoissa riittää siistimistä vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Helsingin yliopiston museon esineet ja valokuvat luettelointiin aluksi 1970-luvulta lähtien käsin diaarikirjaan eli pääkirjaan ja pahvisille luettelointikortteille. Kokoelmatietojen digitointi alkoi 1988 muotokuvakokoelman luettelotietojen viemisellä DBase-tietokantaan. Sen jälkeen Helsingin yliopiston museossa olivat käytössä vielä Access-, Finsca- ja Mopsi-ohjelmat kaikkien aineistotyyppien luettelointiin.

Rakennuksen pienoismalli odottaa luettelointia ja pakkausta. Pienoismalli on Saksan Baijerissa sijaitsevan Rothenburg ob der Tauber -nimisen kaupungin raatihuoneesta, ja se on C.R. Sederholmin tekemä.

Lääketieteen historian museossa ylläpidettiin manuaalista kortistoa esineistä 1960-luvulla. Vuonna 1970 alettiin valtaosa lahjoituksista kirjata diaarikirjaan ja kortiston ylläpito lakkasi. Osaan esineistä kiinnitettiin narulla niiden alkuperästä kertovat pahvilaput, mutta esineille ei annettu numeroita, kuten kortistoinnin aikana. Röntgenesineistä oli oma kortistonsa, sillä suunnitelmissa oli erillisen röntgenesineiden museon perustaminen 1970- ja 1980-luvulla, mikä ei kuitenkaan toteutunut. Kokoelman valokuvista oli pahvikorteilla tietoja, mutta kortit eivät muodostaneet kortistoa, vaan ne oli sijoitettu kuvien yhteyteen kertomaan, mitä kuvat esittävät. Lääketieteen historian kokoelmien sähköinen luettelointi alkoi, kun Helsingin yliopistomuseon perusnäyttelyssä Arppeanum-rakennuksessa esillä olleet lähes 500 esinettä valokuvattiin ja luuteloitiin Access-tietokantaan vuosina 2005–2006.

Hammaslääketieteen museon kokoelman esinetiedot olivat pääasiassa kokoelmaa vapaaehtoisina hoitaneiden hammashoitajien muistissa, joskin joistakin objekteista ja teemoista museonhoitajat olivat kirjoittaneet muistelmakirjoituksia. Museonhoitajat listasivat kuhunkin lahjoitukseen sisältyvät aineistot paperille ja tallensivat paperit kansioon. Esineitä ei numeroitu, mutta niihin kiinnitettiin tarra, jossa oli lahjoittajan tai objektin omistaneen hammaslääkärin nimi. Hammasklinikalta peräisin olevia aineistoja ei kuitenkaan yleensä kirjattu ylös eikä esineitä merkitty. Hammaslääketieteen kokoelmien inventointia ja luettelointia tehtiin erillisenä projektina puolen vuoden ajan 2004–2005. Projektin yhteydessä toteutettiin Hammaslääketieteen museon vapaaehtoistyöntekijöiden haastatteluja. Myöhemmin luettelointi on edennyt erityisesti kokoelmamuutosten yhteydessä.

Eläinlääketieteen historian museossa pidettiin vuodesta 1974 lähtien diaarikirjaa kokoelmiin tulleesta aineistosta. Diaaria ei kuitenkaan kyetty pitämään ajan tasalla, vaan osa saapumiseristä jäi merkitsemättä. Esineet luuteloitiin suppeasti. Eläinlääketieteen historian museon vanhaa esinekortistoa digitoitiin vähän kerrallaan 2000–2010-luvulla.

Maatalousmuseon kokoelma oli luuteloitu pahvikorteille. Tiedot esineistä olivat myös diaarikirjoissa. Vuoden 2012 inventoinnin yhteydessä museorakennuksen yläkerran näyttelyesineet valokuvattiin ja kuvat vietiin kokoelmanhallintajärjestelmään. Samalla luettelolomakkeisiin tallennettiin myös vähimmäistiedot valokuvatuista esineistä. Maatalousmuseon homepuhdistusprojektin yhteydessä säästettäviksi valikoidut ja puhdistetut esineet inventoitiin Word-tiedostoon Suomen maatalousmuseo Sarkaa varten sekä valokuvattiin. Pahvikortit ja pääkirjat siirrettiin Maatalousmuseo Sarkaan 2016, ja pääkirjoista sekä osasta kortistoa on tallennettu digitaaliset kopiot Tiedemuseo Liekin verkkolevylle. Tiedemuseo Liekin kokoelmiin tallennettujen esineiden, valokuvien ja arkistoaineiston tiedot luuteloitiin Akseli-kokoelmanhallintajärjestelmään, josta ne on siirretty edelleen Collecteen.

Meridiaanialissa on museon kokoelmiin kuuluvia kiinteitä tähtitieteen havaintovälineitä.
Kuva Timo Huvilinna.

Käsityötieteen kokoelman esineistö oli luetteloitu manuaalisesti pääkirjoihin ja esinekortteihin 1960-luvulla ja digitaalisesti Extend Image -ohjelmalla 2000-luvun alussa. Kokoelman valokuvat saatiin Tiedemuseo Liekin hallintaan käsityötieteen oppiaineen tiloista 2015.

Useat kokoelmanhallintajärjestelmien muutokset ovat aiheuttaneet vuosien varrella muutoksia numerointitapoihin, joten kokoelmissa on monin eri tavoin numeroituja objekteja.

Huomioita kokoelmien luettelointitilanteesta 2025

Tiedemuseo Liekin kokoelmien haltuunottoa ovat edistäneet erityisesti kokoelma-muutot 2014–2015 ja 2019–2021. Muuttojen aikaan sekä kokoelma- että näyttelytiloissa olleita aineistoja siirrettiin toisiin tiloihin. Muuttoihin saatiin projektirahoituksen ansiosta palkattua määräaikaista henkilökuntaa, joka paitsi pakkasi ja hyllytti, myös luetteloi siirrettyä aineistoa.

Museo sai uuden erityisesti valokuva-, kirja- ja arkistokokoelmien hoitoon kohden-netun museoamanuenssin vakinaisen toimen 2020, mikä on vienyt näiden kokoelmien luettelointia eteenpäin. Museon arkistojen, pienpainatteiden, kirjaston ja audiovisuaalisten aineistojen luettelointi oli kuitenkin vuoden 2025 alussa suurelta osin tekemättä.

Kokoelmien säilytys

Museolla on kokoelmatiloja Vantaalla Museoviraston Kokoelma- ja konservointikeskuksessa sekä keskustakampuksella Unioninkadulla. Tiloista kerrotaan lisää luvussa 6.

Kokoelmakeskuksessa säilytettävät esineet tai taideteokset viedään kokoelmatiloihin tuhohyönteisten torjunnan vuoksi usein pakastuksen tai karanteenin kautta. Pakastuksen tarpeen ja materiaalien pakastuksen kestävyys arvioinnissa on apuna konservaatton laatin ohje. Karanteenissa aineistoja pidetään vähintään kaksi vuotta. Keskustakampuksen säilytystiloissa ei ole mahdollisuutta pakastukseen.

Museo-objektit saavat hankintaeränumeron useimmiten jo niiden kokoelmiin vastaanottamisen yhteydessä. Varsinainen objektikohtainen luettelointi tehdään kokoelmatiloissa. Kokoelmatiimiläiset pakkaavat tai suojaavat luetteloidut aineistot museaalisesti ja sijoittavat ne sopiviin säilytyspaikkoihin koon ja aineistotyyppin mukaan. Sijainti säilytystilassa merkitään kokoelmanhallintajärjestelmään.

Valokuvakokoelmat, arkistokokoelmat ja osa kirjastosta on sijoitettu museon arkistotiloihin Unioninkadulle, jossa on tilat myös tutkijoille ja digitointityöpiste. Osa kirjastosta sijaitsee Tiedemuseo Liekin toimistotiloissa Helsingin yliopiston päärakennuksessa. Valokuvia säilytetään pääsääntöisesti happovapaasta pahvista valmistetuissa arkistolaatikoissa. Osa valokuvista on aikoinaan liimattu arkistopahveille, jotta niitä olisi helpompi selailla. Kaikki vanhat säilytysmateriaalit eivät ole arkistokelpoisia, ja niitä pyritään vaihtamaan nykyisten vaatimusten mukaisiin materiaaleihin. Esimerkiksi uudet kokoelmaan liitettävät valokuvavedokset sijoitetaan museaaliin pahvilaatikoihin hankintaeränumeroinnin mukaisesti.

Mankeli on kuvattavana museon kokoelmatilojen kuvauspisteellä. Kuva Katariina Pehkonen.

Muotokuvat ja muut taideteokset sijaitsevat useimmiten esillä yliopiston kiinteistöissä kampuksilla, mutta niitä on sijoitettu myös sekä Kokoelmakeskukseen että keskustakampuksen säilytystiloihin. Kampuksilla olevia taideteoksia inventoidaan mahdollisuuksien mukaan. Inventoinnin yhteydessä taidekokoelmasta vastaava museo-amanuenssi arvioi teosten kuntoa yleisluontoisesti ja silmä määräisesti sekä päivittää tarvittaessa teosten sijaintitiedot. Muotokuvia ja muuta taidetta on saatettu siirtää kampuksilla ilman, että kukaan on ollut yhteydessä museoon.

Kokoelma- ja näyttelytilojen kosteus- ja lämpötilaolosuhteita seurataan dataloggereilla, joiden olosuhdetiedot ovat etäluettavissa palvelimelta. Tiedemuseo Liekki noudattaa ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteita, eli aineistojen käsittely, kuljetus, säilytys ja esillepano hoidetaan museoammatillisesti mahdollisimman hyvien välineiden ja säilytysmateriaalien avulla. Kokoelmien parissa työskentelevä henkilökunta seuraa kokoelmien kuntoa havaitakseen, milloin esine tai taideteos tarvitsee konservointia.

Museo ostaa konservointipalvelut ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Pienten resurssien vuoksi on tehtävä priorisointia. Konservointi kohdistuu yleensä näyttelyyn menevään aineistoon ja taideteoksiin, joihin on tullut uusia vaurioita. Muut konservointikustannukset maksaa museo, mutta yliopiston kiinteistöpalvelut HY247 vastaa yliopiston käytössä olevien museaalisten huonekalujen kunnostamisen tilauksista ja kustannuksista. Museaalisen aineiston konservoinnin tavoitteena on esineen tai teoksen kunnan stabiloiminen. Kaikki konservointitoimenpiteet dokumentoidaan, ja tiedot viedään kokoelmanhallintajärjestelmään.

Kokoelmien käsittely, turvallisuus ja riskien arviointi

Kokoelmiin voi kohdistua monenlaisia riskejä. Osana Helsingin yliopistoa Tiedemuseo Liekki on tehnyt varautumissuunnitelmia yleisö- ja kokoelmatoimintaan liittyvien suurempien katastrofien varalle. Kokoelmien pelastussuunnitelmat on tehty sekä Vantaalla Kokoelmakeskuksessa sijaitsevien tilojen että keskustakampuksen säilytystilojen osalta. Kiinteistöissä sijaitsevien taideteosten pelastusjärjestyksen suunnittelu oli tammikuussa 2025 vielä kesken.

Haagin vuoden 1954 yleissopimus on Unescon alainen humanitaarinen yleissopimus, jonka tavoitteena on kulttuuriomaisuuden suojele aseellisen selkkauksen sattuessa.

Lisätietoa aiheesta linkin takana: [Museovirasto/Haagin sopimus](#)

Museoviraston sivuilta löytyvät myös ohjeet kulttuuriperinnön suojelemiseksi kriisitilanteissa: [Museoviraston varautumisohjeet](#)

Museo huolehtii esineturvallisuudesta valvomalla olosuhteita eli suhteellista kosteutta ja lämpötilaa sekä kokoelmatiloissa että Tiedemuseo Liekin omissa näyttelyissä. Museoviraston Kokoelmakeskuksessa tilojen olosuhteita seurataan myös kiinteistön omistajan puolesta. Jos jotain poikkeuksellista havaitaan, selvitetään mahdollisimman pian, vaatiiko asia toimenpiteitä, kuten esimerkiksi kokoelmaobjektien evakuoimista. Kokoelmien pelastussuunnitelmissa on ohjeistusta poikkeustilanteissa toimimisesta.

Museokokoelmia säilytetään ja käsitellään ennalta ehkäisevän konservoinnin periaattein. Tiedemuseo Liekin kokoelmia saavat käsitellä kokoelmatiimiin kuuluvat henkilöt sekä heidän ohjauksessaan tai valvonnassaan museon muut työntekijät. Kokoelmia käyttävät tutkijat tai muut asiakkaat saavat käsitellä ja kuvata kokoelmaobjekteja kokoelmatiimiläisen luvalla ja läsnä ollessa.

Esineisiin kohdistuvia vaaratekijöitä voivat olla taitamaton esineen käsittely, riittämätön suojaus esinettä kuljetettaessa, säilytystilojen epävakaat kosteus- ja lämpötilaolosuhteet, liian voimakas valaistus, esineen kannalta turvaton näytteille asettaminen (objekti ei ole esimerkiksi vitriinin sisällä), säilytyskalusteiden, vitriinien ja muiden kokoelmaobjektien materiaaleista aiheutuvat päästöt, tilojen puutteellinen siivous, tuohyönteiset sekä erilaiset katastrofit, kuten tulipalot tai vesivahingot.

Kokoelmaobjekteja tulee käsitellä varovasti niiden iän, kunnon ja materiaalit huomioiden. Museoesineitä ja taideteoksia tulee tukea nostaessa alaosasta ja sivuilta, ja painavampia esineitä tai teoksia liikuteltaessa on hyvä käyttää apuvälineitä, kuten nostopöytiä ja pyörällisiä pöytävaunuja. Kokoelmaobjektille siirtäminen on aina riski, ja ihanteellista olisi, jos kokoelmia ei tarvitsisi usein liikutella paikasta toiseen. Kun esineitä lainataan näyttelyihin, ne pakataan huolellisesti kuljettamiseen liittyvät riskit huomioiden. Suuria kokoelmamuuttoja ei Tiedemuseo Liekin osalta ole lähivuosina tiedossa.

Näyttelytiloissa esillä olevien kokoelmaobjektien turvallisuudesta vastaavat asiakasneuvojat tai muu henkilökunta ja tiloissa on kameravalvonta. Kampusnäyttelyiden valvominen on tilojen vahtimestareiden vastuulla, mutta Tiedemuseo Liekin henkilökunta tarkistaa näyttelyt säännöllisesti.

Kokoelmien käsittely voi olla riski myös henkilökunnalle. Suomessa on museotyön työturvallisuuteen alettu kiinnittää enemmän huomiota vasta viime aikoina. Museoitten käyttöön saatiin 2023 Työterveyslaitoksen julkaisema opas ”Turvallinen museotyö. Opas museotyöympäristöjen kemiallisten ja biologisten vaaratekijöiden hallintaan” (Sinisalo, Ylinen, Santonen, Parshintsev). Opas on tallennettu Tiedemuseo Liekin verkkolevylle. Saatavilla on myös museon sisäiseen käyttöön laadittu turvaopas ”Museokokoelmien vaaralliset aineet ja esineet sekä niiden käsittely” (Sinisalo 2018). Helsingin yliopistolla on lisäksi kaikkien yliopistolaisten käyttöön tarkoitettu, sisäisiltä verkkosivuilta löytyvä turvaopas. Tiedemuseo Liekin henkilökunta on edistänyt museoturvallisuuden parantamista museokentällä muun muassa esitelmillä niin kotimaassa kuin ulkomaillaakin ja artikkeleilla esimerkiksi Konservattori-lehdessä.

Kokoelmaobjektit voivat sisältää monenlaisia vaarallisia aineita, kuten hometta, elohopeaa, lyijyä, asbestia tai radiumia. Niissä voi olla myös esimerkiksi pistäviä neuloja tai lasia, joka voi yllättäen rikkoutua ja aiheuttaa viiltohaavan. Muita henkilöön kohdistuvia vaaratekijöitä ja riskejä ovat painavien tai muuten hankalasti liikutettavien esineiden kanssa ahtaissa ja muissa haastavissa tiloissa työskennellessä helposti

sattuvat tapaturmat tai huonojen työasentojen aiheuttamat tuki- ja liikuntaelin-vaivat. Kampuksilla tai lahjoittajien tiloissa voi joutua työskentelemään kehoissa olosuhteissa, joissa voi olla pölyä, likaa ja hometta. Valokuvakokoelmaan kuuluvat nitraattifilmit ovat paloherkkiä, ja PCB-yhdisteitä sisältävät kokoelmaobjektit ovat riski mahdollisessa tulipalossa niistä vapautuvien kaasujen vuoksi.

Kaikissa kokoelmissa voi olla terveydelle haitallisia aineita. Tiedemuseo Liekin kokoelmissa olevat kemialliset altisteet ovat pääasiassa sellaisia, että pysyviä terveysvaikutuksia voi seurata lähinnä silloin, kun työntekijä altistuu raja-arvot ylittävälle pitoisuuksille säännöllisesti hyvin pitkällä aikavälillä. Toisaalta erityisesti lääke- ja kemikaalikokoelmissa saattaa olla sellaisiakin kemikaaleja, jotka voivat aiheuttaa akuutteja haittavaikutuksia.

Kokoelmien käsittelyssä on otettava aina huomioon raskauden aikaisen altistumisen mahdollisuus. Raskauden aikana riskit ovat suuremmat kuin muissa tilanteissa. Raskaana olevan ei tule altistua muun muassa seuraaville museon kokoelmissa todennäköisesti esiintyville aineille: lyijy, elohopea, arseeni, asbesti, PCB-yhdisteet, PAH-yhdisteet ja radioaktiiviset aineet. Työntekijän tulee raskauden suunnitteluvaiheessa tai viimeistään raskauden alussa keskustella työterveyslääkärin kanssa mahdollisesta altistumisesta.

Museon henkilökunta tutkii ja pakkaa kokoelmiin kuuluvia kemikaaleja asianmukaisiin suojavarusteisiin pukeutuneina. Kuva Katariina Pehkonen.

Kokoelmia käsiteltäessä tulee ennaltaehkäistä ja vähentää työntekijöiden altistumista haitallisille aineille. Jos altistumista ei esimerkiksi ilmanvaihdolla, vetokaapin käytöllä, tilojen säännöllisellä siivouksella, tasojen siivouksella ja hyvällä käsihygienialla saada riittävästi vähennettyä, voi olla välttämätöntä käyttää henkilösuojaimia. Joitakin kemikaaleja käsiteltäessä ei ole turvallista käyttää piilolinssejä, koska ne saattavat altistaa silmävaurioille. Juominen ja syöminen ei ole sallittua kokoelmia käsiteltäessä.

Museo-objektien käsittelyä paljain käsin tai puuvillahansikkaat kädessä ei suositella, sillä molempiin voi liittyä riskejä sekä käyttäjälle että käsiteltävälle objektille. Puuvillahansikkaat kädessä työskennellessä voi olla esimerkiksi vaikea saada riittävän luotettavaa otetta taideteosta käsiteltäessä. Riskinarvioinnin perusteella valitut asianmukaiset suojakäsineet suojaavat kokoelmaobjekteja käsistä irtoavalta rasvalta sekä hietä ja käsittelijää objektien kemiallisilta ja biologisilta vaaratekijöiltä sekä tapaturman vaaralta, toisin kuin puuvillahansikkaat ja paljaat kädet. Käsiteltävien objektien materiaalin mukaan valitut käsineet voivat olla esimerkiksi nitriliä tai nahkaa. Erityisesti nestemäisten kemikaalien, kuten PCB-öljyn, käsittelyyn tarvitaan kemikaalin-suojakäsineet, jotka valitaan käsiteltävien kemikaalien ominaisuuksien mukaan. Puuvillahansikkaita voi halutessaan käyttää suojakäsineiden alla käyttömukavuutta parantamassa.

Niitä kokoelmaobjekteja, joihin voi liittyä merkittäviä riskejä – esimerkiksi herkästi syttyvät nitraattinegatiivit, mahdollinen asbesti, kemikaalikokoelmat ja elohopea – seurataan. Ne pyritään sijoittamaan asianmukaisesti erilleen muusta kokoelmasta, merkitään selvästi tai tarvittaessa poistetaan kokoelmista kokonaan. Kokoelmakeskuksessa suuri osa kemikaaleista on sijoitettu ilmastoituihin kaappeihin. Kokoelmiin kuuluvista kemikaaleista on lisäksi tehty kattava selvitys, jonka esinekohtaiset tiedot on viety kokoelmanhallintajärjestelmään.

Läkelaki (395/1987) ja siihen liittyvät määräykset säätelevät lääkkeiden hallussapitoa. Museot voivat säilyttää vanhoja lääkkeitä osana historiallisia kokoelmiaan, mutta niiden tulee varmistaa, että aineet ovat asianmukaisesti merkittyjä ja säilytetyjä, eivätkä ne ole käytettävissä tarkoitukseensa. Huumausaineiden osalta Suomen huumausainelaki (373/2008) on erittäin tiukka. Museot voivat säilyttää huumausaineita vain, jos niillä on siihen asianmukainen lupa. Luvan myöntää Fimea (Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus), ja luvan saaminen edellyttää tarkkoja perusteluja aineiden säilyttämiselle museokäytössä sekä asianmukaisten turvallisuus- ja valvontatoimien toteuttamista.

Kaikkia haitallisia aineita sisältäviä kokoelmia ei ole järkevää eikä mahdollistakaan sijoittaa erilleen, sillä niitä voi olla erittäin runsaasti. Esimerkiksi erilaisia raskasmetallipitoisia maaleja ja väriaineita on käytetty erittäin laajasti erilaisissa aineistotyypeissä. Useimmissa tapauksissa altistumisriski on vähäinen, kun huolehditaan tilojen siisteydestä ja asianmukaisesta käsihygieniasta aineistoja käsitellessä.

Poistot

Tiedemuseo Liekin kokoelmia kartutettiin menneinä aikoina hyvin erilaisten periaatteiden mukaisesti kuin nykyään. Usein kokoelmien kerääjinä oli henkilöitä, joilla ei ollut museoammattillista koulutusta, ja he ajattelivat, että on tärkeää pelastaa kaikki vanha aineisto. Museon kokoelmiin on myös joskus jouduttu pelastamaan kaiken varalta hyvin lyhyellä harkinta-ajalla aineistoa, joka on myöhemmin osoittautunut vähemmän merkittäväksi tai suorastaan turhaksi. Niinpä museon kokoelmiin on vuosien mittaan kertynyt kokoelma-aineistoa, jonka ylläpito ei välttämättä ole perusteltua. Aineistoissa voi olla esimerkiksi paljon samaa esinetyyppejä samalta ajalta, huonokuntoisia esineitä, henkilökunnalle tai muille kokoelmille vaarallisia kokoelma-objekteja tai aineistoa, josta ei ole kontekstietoa.

Kokoelmista voidaan tarvittaessa poistaa aineistoa perustelluista syistä. ICOMin eettisessä ohjeessa mainitaan, että jokaisella museolla tulee olla vahvistetut ohjeet, joissa määritellään sallitut keinot poistaa esine pysyvästi kokoelmista lahjoittamalla, siirtämällä, vaihtamalla, myymällä, palauttamalla tai tuhoamalla ja jotka sallivat omistusoikeuden täyden siirtämisen vastaanottajalle.

Kokoelmista poistamisen mahdollisuutta on käytetty Tiedemuseo Liekissä lähinnä vain kokoelmamuutosten yhteydessä. Poistoja on tehty eniten esine kokoelmista. Valokuva- tai arkistomateriaalia on useimmiten poistettu silloin, kun museolle saapunutta aineistoa seulotaan luettelointia varten. Joitakin aineistoja on myös siirretty esimerkiksi Kansallisarkistoon.

Eräs tulevaisuudessa lisäseulontaa vaativa museon alakokoelma on Hammaslääketieteen historian museon kokoelma, joka muutettiin 2021 Tiedemuseo Liekin kokoelmatiloihin Ruskeasuon purettavaksi määrätystä rakennuksesta. Kokoelman arvioimisesta ja läpikäynnistä on tehty opinnäytetyönä suunnitelma, jota museo voi tulevaisuudessa hyödyntää, jos se saa resursseja kokoelman perusteellisempaan käsittelyyn. Suunnitelma on julkaistu Turun yliopiston julkaisussa Opiskelijatöiden helmiä 2023 (Uosukainen Riina: Helsingin Ruskeasuon hammaslääketieteen museon kokoelmien haltuunotto – ohjeistus luettelointiin). Julkaisu on tallennettu museon verkkolevylle.

Tiedemuseo Liekki otti 2023 käyttöön arvoluokat, joita hyödynnetään, kun pohditaan esineiden merkitystä museon kokoelmissa ja mahdollisia poistoja. Arvoluokat ovat: 1. ydinkokoelmat, (kaikkein arvokkaimmat) 2. muut kokoelmat; 3. käyttökokoelma; 4. poistokokoelma.

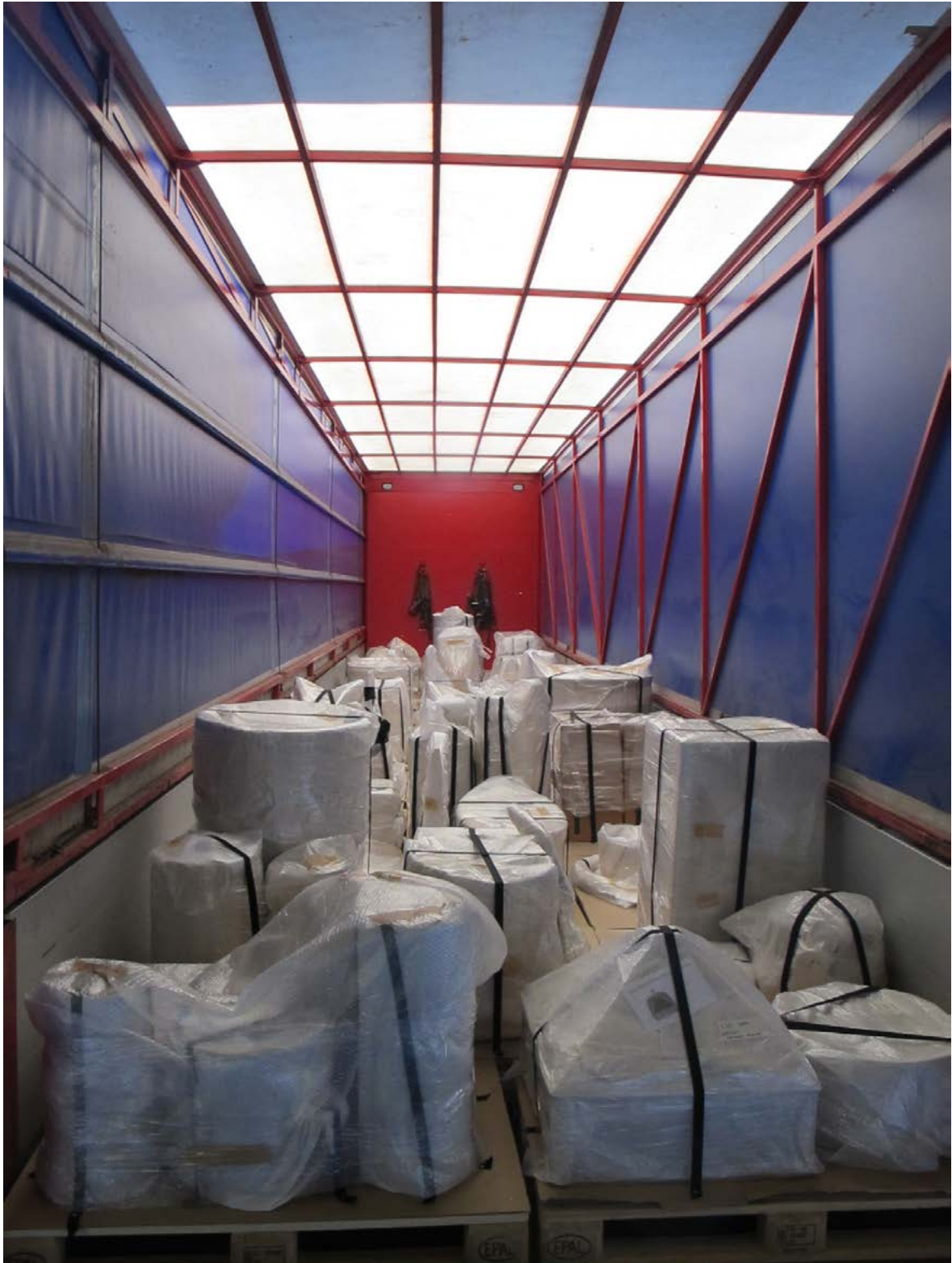
Objektin poiston perusteita ovat:

- Huonokuntoisuus. Kokoelmaobjekti on erittäin huonokuntoinen. Kunnostaminen ole mahdollista tai sitä ei kannata tehdä, koska objekti ei ole arvokas kokoelmalle.
- Kontekstitietojen vähäisyys tai puuttuminen kokonaan. Kontekstitietoja ei pystytä myöskään arvioimaan muiden kokoelmaobjektien avulla.
- Kokoelmaobjekti uhkaa merkittävästi terveyttä tai turvallisuutta tai muiden museo-objektien säilymistä ja turvallisuutta.
- Samanlaisia tai samankaltaisia objekteja on jo kokoelmissa riittävän kattavasti.
- Kokoelmaobjekti ei ole museon kokoelmapolitiikan mukainen, eli se ei vastaa tallennuskriteerejä.
- Objekti sisältää materiaalia, jonka ylläpitoon museolla ei ole mahdollisuuksia (esimerkiksi spriissä säilytettävät kudosnäytteet).

Poistoehdotuksen tekee kokoelmatiimin jäsen. Poiston hyväksyy suurempien kokonaisuuksien osalta museonjohtaja ja pienempien kokonaisuuksien kohdalla kokoelmapäällikkö. Poistopäätöstä voidaan tarvittaessa pohtia kokoelmatiimin kesken, mutta usein poistoehdotukset ovat hyvin perusteltuja ja useampi edellä mainittu peruste täyttyy.

Jokainen poisto dokumentoidaan. Poistetun objektin tiedot säilytetään kokoelmanhallintajärjestelmässä osana poistokokoelmaa, eikä uutta objektia numeroida tulevaisuudessa samalla numerolla. Jos objektia ei ole luetteloitu kokoelmanhallintaohjelmaan, siitä otetaan valokuva ja perustiedot poistopöytäkirjaa varten. Kokoelmamuutosten yhteydessä tehtävien mittavampien poistojen yhteydessä poistoista pidetään yllä digitaalisia luetteloita, jotka lopuksi liitetään poistopöytäkirjan liitteeksi. Poistopöytäkirjat liitteineen säilytetään digitaalisina museon verkkolevyllä.

Poistettua aineistoa tarjotaan muille museoille, arkistoille tai kirjastoille, paitsi jos se on hyvin huonokuntoista tai terveydelle huomattavan vaarallista. Aineisto, jolle ei löydy vastaanottajaa, hävitetään toimittamalla se kierrätettäväksi tai tuhottavaksi. Hyväkuntoista, mutta muuten poistettavaksi arvioitua aineistoa (esimerkiksi kaksoiskappaleita) voidaan myös siirtää käyttökokoelmaan. Museoaineistoa ei pääsääntöisesti myydä. Museaalisia huonekaluja on kuitenkin voitu poikkeustapauksissa toimittaa myyntiin huutokaupan tai kierrätyksen kautta. Nämä huonekalut eivät ole olleet yliopiston kiinteistöjen alkuperäistä tai niihin kiinteästi kuulunutta kalustusta tai vaihtoehtoisesti vastaavia esineitä on ollut jo entuudestaan useita kappaleita museon kokoelmissa. Päätökset ovat olleet aina tapauskohtaisia.

Maatalousmuseon kokoelmasta lahjoitettiin 2018 Suomen maatalousmuseo Saralle suuri osa. Siirtoon valmiita esineitä rekan konttiin pakattuna. Kuva Katariina Pehkonen.

Museo-objektien lainaaminen

Tiedemuseo Liekki antaa lainaksi kokoelmiinsa kuuluvaa aineistoa museoammatillisesti hoidetuille museoille sekä harkinnan mukaan myös muille organisaatioille tai projekteille. Museo-objekteja ei lainata esimerkiksi rekvisiittakäyttöön, lukuun ottamatta käyttökokoelmaan kuuluvia aineistoja.

Lainaaaja tekee lainapyynnön kirjallisesti tai sähköpostilla Tiedemuseo Liekin museonjohtajalle ja/tai kokoelmapäällikölle. Museonjohtaja tai kokoelmapäällikkö yhdessä kokoelmatiimin tai kokoelmasta vastaavan museoamanuenssin kanssa päättää lainataanko objektia.

Ennen lainapäättöä museo kartoittaa sekä lainattavaan objektiin että näyttelytilaan liittyviä asioita. Joitakin aineistoja ei voi panna esille niiden huonon kunnon tai vaarallisen materiaalin (esimerkiksi asbesti) vuoksi. Esineen tai taideteoksen materiaali voi myös olla poikkeuksellisen herkkä valolle, vitriinimateriaalien päästöille tai olosuhteiden vaihtelulle. Näyttelytilojen ja näyttelykalusteiden olosuhteiden on oltava riittävän hyvät ja turvalliset. Tilassa tulee olla riittävä valvonta, ja vitriinien on oltava lukittavat. Näyttelyn kesto voi vaikuttaa arvioon siitä, ovatko tilan olosuhteet riittävät. Näyttelylogistiikan tulee täyttää tietyt vaatimukset. Tilaan vievät kulkureitit rakennuksessa eivät saa olla liian hankalat. Kuljetuksen tulee olla mahdollisimman laadukkaasti hoidettu: esimerkiksi taideteosten kuljetusten tulee olla taidekuljetuksiin erikoistuneen yrityksen tai lainaavan organisaation museoammatillisen henkilökunnan hoidossa. Lainaaaja vastaa kaikista lainauksesta aiheutuvista kuluista. Jos lainattava objekti kuitenkin vaatii konservointia, Tiedemuseo Liekki voi neuvotella lainaajan kanssa kustannusten jakamisesta.

Tiedemuseo Liekki edellyttää, että lainaaaja vakuuttaa lainattavan aineiston siitä hetkestä, kun aineisto siirtyy Liekin tiloista lainaajan haltuun. Vakuutuksen tulee olla voimassa siihen hetkeen, jolloin aineisto palautuu takaisin Liekin tiloihin. Tämä niin sanottu naulasta naulaan -periaate koskee myös kampeuksilla esillä olevien taideteosten näyttelyvakuuttamista. Yliopiston sisällä, kuten esimerkiksi Kansalliskirjaston näyttelyihin aineistoa lainattaessa, vakuutuksia ei oteta. Tiedemuseo Liekki määrittelee lainattavien objektien vakuutusarvot.

Lainajan kanssa sovitaan lainauksen ehdot ja laina-aika. Määräaikaisten näyttelyiden suhteen laina-aika noudattelee näyttelyn kestoja, mutta museoiden pysyviin näyttelyihin objekteja lainattaessa määritellään lainalle määräaika, jonka jälkeen lainan jatkumista harkitaan uudelleen. Lainasta laaditaan näyttelylainsopimus. Usein lainaava taho vastaa sopimuksen laatimisesta, mutta toisinaan, erityisesti silloin, kun lainaaja on ei-museoammatillinen organisaatio, sopimus voidaan laatia myös Tiedemuseo Liekin toimesta. Sopimuksen laatimisesta vastaa kokoelmapäällikkö, ja sopimus allekirjoitetaan pääsääntöisesti yliopiston sähköisen järjestelmän kautta. Lainan luovutuksen ja palautuksen yhteydessä voidaan allekirjoittaa myös erillinen luovutustodistus, jonka allekirjoittavat lainan noutaja ja sen luovuttaja. Laina-asiakirjat tallennetaan pysyvästi museon arkistoon, yhä useammin vain digitaalisina. Tieto lainasta merkitään kokoelmanhallintajärjestelmään.

6 KOKOELMATILAT

Suurinta osaa Tiedemuseo Liekin kokoelmista säilytetään kokoelmatiloissa. Vain pieni osa kokoelmista on esillä pysyvissä tai vaihtuvissa näyttelyissä yliopiston päärakennuksessa ja Helsingin observatoriossa tai kampusnäyttelyissä. Taidekokoelmat on valtaosaltaan sijoitettu yliopiston kampuksille.

Aiemmin Tiedemuseo Liekin kokoelmia säilytettiin lukuisissa eri tiloissa, ja kokoelmia on muutettu useita kertoja. Esimerkiksi 2009, 2014–2015 ja 2019–2021 tehtiin suuret kokoelmien muutot.

Yliopisto luopui vuoden 2014 loppuun mennessä Arppeanum-rakennuksen vuokratiloista. Kokoelmia muutettiin vuosina 2014–2015 myös tyhjennettäviksi määrätyistä Hallintorakennuksen (nykyinen Tiedekulma; Yliopistonkatu 4) ja Teollisuuskatu 23:n tiloista. Tilalle saatiin kokoelmatiloja Unioninkadulta ja Viikistä Latokartanonkaarelda.

Valokuvavedoksen digitointia kokoelmatiloissa. Kuva Inka Anttonen.

Yliopisto päätti keväällä 2019 vuokrata museaaliset vaatimukset täyttävät kokoelmatilat Tiedemuseo Liekin kokoelmia varten Museoviraston Kokoelmakeskuksesta Vantaalta. Esinekokoelmia päästiin muuttamaan uusiin tiloihin maaliskuussa 2020.

Vuosina 2019–2021 museo tyhjensi peruskorjattavaa päärakennusta, purettavaksi määrättyä Hammasklinikkaa Ruskeasuolla, tyhjennettäväksi määrättyä Viikin kalliosuojaa, Viikin tallirakennusta, jossa oli Maatalousmuseon esineistöä, ja Latokartanonkaaren kokoelmatiloja. Myös Unioninkadun tiloista muutettiin pois esinekokoelmat, ja tilalle siirrettiin valokuva-, arkisto- ja kirjakokoelmia.

Vuoden 2025 alussa Tiedemuseo Liekin kokoelmatiloja oli kahdessa eri paikassa: Museoviraston Kokoelma- ja konservointikeskuksesta vuokratuissa tiloissa Vantaalla ja yliopiston keskustakampuksella Unioninkadulla sijaitsevista tiloissa. Vantaalle oli sijoitettu esinekokoelmat ja suurimmat taideteokset. Keskustakampuksen kokoelmatiloissa säilytettiin pienempiä taideteoksia sekä valokuva-, arkisto- ja kirjasto-kokoelmia.

Tiedemuseo Liekki sai Kokoelmakeskuksessa sijaitsevat säilytystilat käyttöönsä 2020. Ne täyttävät museaalisien kokoelmatilan vaatimukset olosuhteiden ja logistiikan puolesta. Kokoelmatila muodostuu neljästä huoneesta, joissa on tilaa yhteensä noin 1 300 m². Keskustakampuksella säilytystilaa on yhteensä noin 356 m², joista olosuhteilmastoitua tilaa on 137 m². Keskustakampuksen tilat kunnostettiin museon käyttöön 2014. Niitä muokattiin säilytyskalusteiden osalta 2020, kun esinekokoelmat siirtyivät pois tiloista ja valokuva-, arkisto- ja kirjakokoelmat muutettiin niiden tilalle. Olosuhteilmastoidussa tilassa on ollut jonkin verran ongelmia laitteiston kanssa, joten suhteellinen kosteus ja lämpötila on päässyt välillä vaihtelemaan liikaa.

Keskustakampuksen säilytystilojen kulkureitit ovat ahtaat. Tilat sijaitsevat kellarissa, ja katossa kulkee sekä vesi- että ilmastointikanavia. Vesivahingot ovat siis mahdollisia, ja ilmastointikanavista on toisinaan päässyt tiloihin epäpuhtauksia. Myös Museoviraston Kokoelmakeskuksessa ilmastointikanavat kulkevat katossa, joten vahingot ovat sielläkin mahdollisia. Esine- ja taidelogistiikka Kokoelmakeskuksen tiloihin on museaaliset vaatimukset ja tarpeet täyttävä – käytössä on kaksi lastauslaituria, aineiston pakastustila ja erilaisia kuljetus- ja nostolaitteita.

Kokoelmakeskuksen säilytystilojen yhteydessä on työskentelytilana projektitila, jossa on hyvin tilaa työskennellä kokoelmien parissa. Keskustakampuksen tilat ovat ahtaammat, mutta niissäkin on asialliset työpisteet ja työskentelytilaa myös asiakkaille.

Taidekokoelmia ja museaalisia huonekaluja on sijoitettu ympäri yliopistoa eri kampuksille ja myös muualle Suomeen, kuten yliopiston tutkimusasemille. Muotokuvakokoelman ylläpito edellyttää yhteistyötä kampuksilla työskentelevän yliopiston henkilökunnan ja museon henkilökunnan välillä. Olosuhteet eivät ole kampuksilla sijaitsevilla kiinteistöissä taideteoksille ihanteelliset, mutta museo pyrkii valvomaan teosten sijoituspaikkoja ja kuntoa. Yliopiston organisaatiomuutokset ovat välillä aiheuttaneet hankaluuksia muotokuvakokoelman ja muun kampuksilla olevan taiteen hallinnoinnin suhteen, sillä kampuksilla työskentelevä yliopiston henkilökunta ei aina välttämättä muutosten keskellä tiedä, kenelle vastuu muotokuvista ja taiteesta kuuluu.

Museomestari käyttää Kokoelmakeskuksessa pinoamisvaunua, jolla saa lavoja nostettua korkealla sijaitseville hyllyille. Kuva Helena Hämäläinen.

Tiedemuseo Liekin tilatarpeet voivat muuttua tulevaisuudessa. Museon keskustakampuksen tilat eivät ole ihanteelliset museoaineistojen säilytykseen, sillä vain osa niistä on olosuhteiltaan vakioitua. Tilat ovat myös melko ahtaat. Helsingin yliopiston toimitilaohjelmassa 2021–2030 todetaan, että yliopiston tilaintensiivisille toimijoille Kansalliskirjastolle, Luonnontieteelliselle keskusmuseolle, yliopiston kirjastolle, yliopistomuseolle ja keskusarkistolle kokoelmat ja niiden säilytystilat ovat keskeinen toiminnan perusta, ja säilytystarpeet on varmistettava myös pitkällä aikajänteellä. Digitointi lisää kokoelmien saavutettavuutta, mutta ei poista alkuperäisten ja lisääntyvien aineistojen säilytysvelvoitetta. Erityisesti säilytystilat edellyttävät hyvää olosuhdehallintaa. Toimitilaohjelmassa todetaan, että yliopisto selvittää kuluvalle strategiakaudella erilaisia ratkaisumalleja ja mahdollisuuksia yhteisiin tilaratkaisuihin.

7 TIEDEMUSEO LIEKIN KOKOELMATOIMINNAN TAVOITTEET TULEVAISUUDESSA

Kokoelmat haltuun

Tavoitteet vuoden 2030 loppuun mennessä:

- **Valokuvakokoelman luetteloinnin edistäminen**

Lääketieteen, hammaslääketieteen ja eläinlääketieteen sekä käsityötieteen kokoelman valokuvia on edelleen hyvin paljon kokonaan digitoimatta ja luetteloimatta. Valokuvakokoelman parempi haltuunotto helpottaa ja tehostaa asiakaspalvelua. Kuvien saatavuus paranee, kun kuvia on yhä enemmän yleisön nähtävillä verkossa. Mahdollisesti pienempiä kokonaisuuksia avataan kohtuullisen korkealaatuisena vapaasti nettiin saatavaksi. Valokuvien säilytystapoja ja pakkaamista parannetaan myös.

- **Arkistokokoelmien haltuunotto**

Osa arkistomateriaaleista on kokonaan luetteloimatta, ja osa on luetteloitu vain vanhaan manuaaliseen diaarioon (kuten käsityötieteen arkisto). Yliopistohistoriallinen arkisto on luetteloitu esinekokoelmaan 1980- ja 1990-luvulla, ja aineiston määrän kasvettua vuosien myötä aiheenmukainen järjestys ei ole enää tarkoituksenmukainen.

- **Poistot kokoelmista**

Kokoelmatiloissa olevien aineistojen seulominen, arviointi ja poistot. Kokoelmissa on aineistoa, jota inventoitiin kokoelmamuuttojen yhteydessä, mutta poistoista ei ole ehditty tekemään esityksiä eikä päätöksiä.

- **Merkitysanalyysin soveltaminen kokoelmien haltuun otossa**

Tässä pyritään hyödyntämään opinnäytetöiden ja harjoitustöiden tekijöitä.

- **Käyttökokoelman kuratointi**

Kokoelmissa on aineistoa, jota voitaisiin siirtää käyttökokoelmaan, mutta tätä ei ole toistaiseksi ehditty tehdä.

Tavoitteet vuoden 2035 loppuun mennessä:

- **Kaikkien taideteosten inventointi ja kuntoarviointi yhteistyössä ulkopuolisen tai määräaikaisesti palkattavan konservaattorin kanssa**

- **Kampuksilla olevien aineistojen inventointi**

Helsingin yliopiston tiloissa on aineistoja, joista Tiedemuseo Liekillä ei ole tietoa. Niiden inventointi ilman, että niitä kuitenkaan siirretään museon tiloihin, olisi hyvä tehdä. Näin voidaan toivottavasti estää merkittävien aineistojen joutumista vahingossa hukkaan tulevaisuudessa. Esimerkiksi Kumpulan ja Viikin kampuksilla on aulojen vitriineissä eri oppiaineiden hallussa olevia aineistoja. Lisäksi tulisi huomioida myös mahdollisesti varastoissa säilytettävät aineistot. Projekti vaatii määräaikaisen henkilökunnan palkkaamista. Inventoinnin yhteydessä tulee varautua myös lisääntyneeseen tilantarpeeseen, sillä todennäköisesti aineistoja tarjotaan myös museon kokoelmiin.

Kokoelmien ylläpito laadukkaammaksi

Tavoitteet vuoden 2030 loppuun mennessä:

- **Laadukkaat olosuhdeilmastoidut kokoelmatilat myös valokuva-, arkisto- ja kirjakokoelmille**
- **Konservaattorin palkkaaminen**

Helsingin yliopiston lähihistoria ja nykyhetken ilmiöt talteen

Tavoitteet vuoden 2030 loppuun mennessä:

- **Nykydokumentoinnin kehittäminen**

Nykydokumentointia varten luodaan toimintamalli ja ideapankki, mikä auttaisi esimerkiksi nykydokumentointitempauksiin osallistumista. Selvitetään myös mahdollisuutta toteuttaa laajempi opetuksen ja tutkimuksen valokuva-dokumentointi kaikilla kampuksilla. Dokumentointia voidaan tehdä myös opiskelijoiden harjoitustöinä ja TAKOn yhteistyöprojekteina.

Kokoelmiin kuuluva avokelanauhuri 1950-luvulta. Nauhurilla on äänitetty tutkimusta varten loppien ääniä. Kuva Hanna Tanskanen.

Kirjallisuutta

Council of Europe. Committee of Ministers. Recommendation Rec(2005)13 of the Committee of Ministers to member states on the governance and management of university heritage. <https://search.coe.int/cm?i=09000016805d9276>

Helsingin kaupunginmuseon kokoelmapoliittinen ohjelma 2020–2024.
<https://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/wp-content/uploads/2020/05/Kokoelmapoliittikka.pdf>

ICOM Museotyön eettiset säännöt. 3. painos, 2021.
<https://icomfinland.fi/app/uploads/2022/05/ICOM-Museotyön-eettiset-saannot.pdf>

Kokoelmapoliittikan muistilista museoille. Museoviraston ohjeita ja oppaita 3. Museovirasto Museovirasto 2013.
<https://stmuseovirastoprod.blob.core.windows.net/museovirasto/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/kokoelmapoliittikan-muistilista-museoille.pdf>

Luston kokoelmapoliittikka. Suomen Metsämuseo Lusto 2021.
<https://lusto.fi/wp-content/uploads/2021/08/Luston-kokoelmapoliittikka.pdf>

Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:11.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160600/OKM_11_2018.pdf

Mitä meistä jää? Satakunnan museoiden kokoelmapoliittinen ohjelma. Versio 2.1. 2023.
<https://cms.pori.fi/uploads/sites/14/2023/05/kopo-taitto-2.5.2023.pdf>
[viitattu 3.1.2025]

TIEDEMUSEO

LIEKKI

helsinki.fi/fi/tiedemuseo-liekki

liekki@helsinki.fi

